

ΟΝΟΜΑΣ

ΣΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Δ'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 22 του Γενάρη 1906 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 182

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

ΨΥΧΑΡΗΣ. 'Απολογία (συνέχεια).
 ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ. 'Η Σηροτροφική.
 ΕΡΜΟΝΑΣ. Γράμματα από την 'Αθήνα.
 ΓΕΡΑΡΤΟΣ ΧΑΟΥΠΤΜΑΝ. 'Η Βουλευμένη
 Καμπάνα (μεταφρ. Κ. Χατζόπουλου).
 Α. ΗΑΥΒΕΤΤΕ. Το βραβείο της 'Ιλιάδας του
 Πάλλη.
 Ι. Σ. 'Επιστολή για την 'Επιστολή.
 Λ. Σ. Θεατρικά—'Ο Βεΐσο... κτλ.
 ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Νιξίππος, Ειρήνη Δεντρού,
 Περγαλίτης.
 Δ. Π. Τ. Φαινόμενα και Πρόματα (Κουρού-
 πης και Σία—Για το στρατό — 'Τα αΐδια συμφέρον-
 τα... — 'Ο Γόρδιος δεσμός — Για τον Κυπριώτη
 Δογμώτατο—Και το Πανεπιστήμιο!)
 ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΚΗΡΥΓΜΑ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕ-
 ΤΕ — Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ
 ΒΑΘΜΑΔΙΑΤΙΚΟ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Η ΣΗΡΟΤΡΟΦΙΚΗ

'Ο κ. Πάλλης έγραψε στη Σηροτροφική επιτροπή το ακόλουθο γράμμα:

Σεβαστή Κυρία Προεδρίνα.

Δε θ' απορήσω καθόλου αν το νομίστε άπρεπο πού σās προσφωνώ «Προεδρίνα».

Γιατί έμείς οί 'Ελληνες, χωριστά από κάθε άλλο λαό της γης, θεωρούμε κάθε μας έθνικό —και λοιπόν και τη γλώσσα μας— πρώτο τυχο. Το κακό μάλιστα άφτό είναι βαθιά ριζωμένο δυστυχώς στην 'Αθήνα, άπ' όπου έπρεπε να βγαίνει ή πατριωτική φωτιά, όπου όμως την τιμή της άρχοντίας την έχει κάθε ξένη γλώσσα και κάθε ξένο σύστημα, και την τιμή της σοφίας ο τετράπαχος μακαρονισμός. 'Εγώ όμως αγαπώ τα έθνικά μας όλα, και θεωρώ τον ξενισμό προστυχιά και όλεθρο το μακαρονισμό. 'Ετσι το χρωστώ στη συνείδησή μου να σās προσφωνήσω «Προεδρίνα». 'Αφτός νομίζω είναι ο μόνος σωστός τρόπος να λέγεστε κι' όχι μήτε Κυρία Πρόεδρος μήτε Madame la Présidente.

Το γράμμα της Σηροτροφικής 'Επιτροπής πού μου κάνει την τιμή να με διορίζει 'Επίτιμό της Μέλος το έλαβα, και παρακαλώ να με συμπαθήσετε πού δεν το άπάντησα άμέσως, όπως εΐτανε χρέος μου. Εΐμωνα όμως σε ταξίδι όταν έφτασε, και πλησμονή δουλιās κι' άλληλογραφίας στο γυρισμό μου μ' άμπόδισε να σās γράψω ως τώρα.

Δεν ξέρω, όταν ξανασυλλογιστείτε το διορισμό, ά θά θελήσετε νάν τον εγκρίνετε και πάλι κι' έτσι διατάζω νάν τότε δεχτώ, αν και σās χρωστώ μεγάλη χάρη για την τιμή. Γιατί

οί ιδέες μου ως πρὸς τέτια 'Αδερφάτα είναι σημαντικά αλλιώτικες από τις ιδέες πού γενικά βασιλεύουνε στην 'Ελλάδα. Στην 'Ελλάδα όλα άφτά τα 'Αδερφάτα άρχίζουν και χάνουν πολύτιμο καιρό κι' ενέργεια με—συμπαθήστε μου τις λέξεις — σχολαστικισμό, και τον ίδιο δρόμο, φαίνεται, θά τραβήξει και το δικό σας 'Αδερφάτο. Γιατί ενώ θέτε να μάθετε μιá επιστήμη σ' άπλους χωριάτες, αντίς νάν τους έφκολύνετε το πρόμα, άρχίζετε με το νάν τους σκοτίζετε μαθαίνοντάς τους δύσκολες κι' άκατανόητες λέξεις. 'Ετσι τουλάχιστο δείχνει τόνωμα του 'Αδερφάτου σας.

'Εγώ ο ίδιος σās το λέω ειλικρινά — κι' όσα σās γράφω είναι όλα, παρακαλώ να το πιστέψτε, ειλικρινά κι' όχι ειρωνεία—τρόμαξα να καταλάβω τί θά πεί Σηροτροφική στην άρχή μάλιστα άπρόσεχτα νόμισα πώς διάβαζα Σηροτροφική.

Με τέτιο σύστημα, φοβούμαι, ο σκοπός σας δε θά προκόψει. Θά μάθουν τόσο τα σκουλήκια οί χωριάτες μας, όσο οί στρατιώτες μας μαθαίνουν τα στρατιωτικά όταν αναγκάζονται ν' άρχινήσουνε με σκελέας κιλ., κι' όσο οί νάφτες μας τα ναφτικά όταν πρέπει πρώτα να καταλάβουν τους διόπους κι' άλλα τέτια ξεθάματα από τα Δεξικά. 'Επειτα να σās πώ την άλήθεια, το θεωρώ ιεροσυλία να καταστρέψουμε των χωρικών τη γλώσσα, πού είναι ή μόνη σεβαστή κι' έθνική μας, και δεν επιθυμώ να γίνω βοηθός τέτιας καταστροφής.

'Αν όμως θελήσετε ν' αλλάξετε σύστημα, με μεγάλη μου χαρά θά γίνω άδερφός. 'Αφτό όμως, θά πείτε με κάθε σας δικιο, είναι άνήκου στη αξίωση κι' εγωϊσμός.

Δώστε μου την άδεια πριν τελιώσω να πώ και τοϋτο. Πώς περίμενε κανείς από τις Ρωμοπούλες μεγαλύτερη άγάπη για την έθνική μας γλώσσα, τη γλώσσα πού τους μιλούνε με τόσο χάρη και τόσο γλώκα τα παιδάκια τους.

Αιβερπουλ 8 του Χριστού 1905.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

'Αγαπητή μου Σοξόγκα,

Δε σου έστειλα από την Πόλη-πασουμάκια γιατί το έχω σκοπό μόνο κόκκινα καμπάγια ν' άγοράσω ποτέ μου από καί. Για την ώρα δε φτειάχουνε τέτοια στο τσαρσί.

Μα κουβέντες δε θά πιάσω σήμερα μαζί σου. Πρέπει να ξεπερδέψω με το ταξίδι μου πρώτα. Κοντεύω να μετανοιώσω πού το έκανα. Δεν ξέρω πράμα πιο σαχλό από την αντιγραφή πολυλογίας πού ξεχάστηκε πιά. Τα γραψίματα βασανίζουν τη

ζωή μας. Εύτυχισμένοι όσοι θένε να ξεχαστούν κι όσοι νοιώθουν την πέννα βαριά σαν κουπί μόλις την πάρουν να γράψουν. 'Η δική μου άπόψε ζυγίζει όσο το μεσιανό κατάρτι τρικουβερτης φρεγάτας. 'Ακου την πώς τρίζει.

8 του Χριστού. — Σήμερα μπήκα στην 'Αγία Σοφία. Ξαναβγήκα γλήγορα, πολύ γλήγορα. Κάτι μ' έκαψε. Πότε πάλι θά πατούνε τ' έλογα πάνω σε σωριασμένα κουρμπάκια εδώ μέσα; Γιατί να πρέπη κάποτε ή μεγάλη άγκυρα να γίνεται μίσος κι' άποστασία; Σκληροί παραδάτες χρέος μας να γενούμε. Τη συμπονώ θά τήνε πνίζουμε μέσα μας και διωγμούς θά γιορτάσουμε. 'Ο Ρωμισόνη—σίχαμα—τυράννοι σε καρτερούν!

'Ο λαός πού έχτισε τέτοιο ναό δίχως άλλο εΐτανε μεγάλος. Μιά θολωσιά, μιá ψυχή, ένας υπέρκοσμος, υπέρχρυσος άγέρας. Κάτι ασάλευτο πού σαλεύει μέσα του ή ψυχή πολύπαθης ιστορίας. Θύμησες, θύμησες, θύμησες! Και κλείνω τα μάτια. Μα το φως, το σπιθόχρυσο φως πού δεσπόζει χυμένο παντού, μου μιλά πύρινα λόγια. Γιατί αυτό δεν ξεχνά. Γιατί μέσα του στέκουνε δόξες καισαρικές, τραγικά ξενύχτια, ραποκυλίσματα και πανικοί και βαγγελιστρες νίκες. Γιατί θέλει πάλι να δη τα μάρμαρα να κοκκινίσουν και να φανερωθούν δλόγυρα τ' άσβεστομένα κονίσματα. Γιατί κάποια φωνή προσμένει ν' άκούση για ν' αντιπαλήση κι' αυτό σαν άπέραντη πυρκαγιά!

'Ελεγα — στο άλλο μου γράμμα — πώς ή χριστιανοσύνη έφαγε το Βυζάντιο και κατηγορούσα για αυτό μονάχα τον κλήρο. Θά εΐτανε πιο δικιο να κριματίζα δλόκληρο το βυζαντινό λαό άφοϋ κείνος εΐτανε τόσο άπόκοτα θρησκός και κείνος πίστευε και λάτρευε την Ιερατική ψευτιά. 'Η εκκλησία δε ζούσε από κακή πίστη μα γιατί τέτοια λατρεία θέλωνε τα βάρβαρα πλήθη. Κ' είναι — τώρα το βλέπω — περιττός αναχρονισμός και κόπος κούφιος να βγαίνει κανείς σήμερα και ν' αναθεματίζει λάθια παλιās κι' άδιόρθωτης πικ' ιστορίας. 'Αν κάποτε μας ξεπαίρνη ο πόνος ής συγκρατούμε το θυμό για καλύτερους άγώνες κι' ής μ'ην άφίνουμε τη λύπη να μας θολώνη την κρίση. Τέτοιες παλινωδίες σατυρικές είναι ρητορικά μόνο σκιαχτρα και δεν ταιριάζουνε στους έργάτες του νου και στους τεχνίτες της ξαναγεννήτρας άργής.

10 του Χριστού. — Θυμούμαι πώς ξεκαλοκαίριασαμε μιá φορά στα Θεραπειά και πώς είμουμε τότες ακόμα παιδί. Δε θυμούμαι να είχα τότε προσέξει του Βόσπορου την όμορφιά μηδ' καταλάβει την Πόλη, μα ξέρω πώς πολύ μ' έρεζε να ψαρεύω σταυρίδια με το κλάμι μέσα σε μαλτέζικη ψαρούλα και να κάθουμαι τ' άπομεσήμερο να διαβάζω τον 'Ηρόδοτο κοντά στο παραθύρι πού κοίταζε τη θάλασσα μες από τις φλαμουριές. Αυτός με συγχι-

νοῦσε μὲ τὰ παραμύθια του τὰ ἥρωϊκά κι ἀπὸ τότε τὰ νοιώθω γραμμένα μέσα μου τὰ θυμωμένα λόγια τῆς Ἀθηνᾶς: «ὦ δαιμόνιοι, μέχρι κόσμου ἐτι πρῦμναν ἀνακρούεσθε;» Κι ἀληθινὰ μένουν ἀκόμα.

11 τοῦ Χριστοῦ.—Σκοτάδι στὰ σοκάκια. Λάσπη γλιντζιάρικη γλιστριάρια πασζλεῖται τὰ καλντερίμια. Ὁ βοριάς οὐρλιάζει καίγοντας. Ἐν' ἀστέρι ἀνοίγσφαλνᾶ βιαστικά. Μὰ τώρα τὸ σπῖτι μ' ἀγκαλιάζει μὲ ζέστη γλυκιά. Καὶ τὸ νοιώθω σὰν κάτι φωτεινὸ καὶ ξεχωριστὸ ἀπιθωμένο μέσα στὴ νυχτερινὴ ἀσκήμια τῆς χώρας. Βρίσκω ἐδῶ κάτι Βυζαντινὸ, ἀριστοκρατικὸ, φωτισμένο κρυφὰ κι ἀπὸ μέσα, κάτι ποὺ ξέρει τῆς παλιόσυνης τὴν ὁμορφιά, κάτι ποὺ μυρίζει φιλία καὶ πόλεμο σκεπασμένο. Κι ἀπόψε σὰ Βυζαντινὸς κοιτάζω καὶ γὼ τὰ χρυσομένα κόνισματα. Καὶ τόσο τ' ἀγαπῶ ποὺ ἀρχίζουν νὰ μοῦ σιγομιλοῦν καὶ νὰ σκύβουν σιμὰ μου χαμογελαστα.

Ὁ Παρθένα Βυζαντινὴ, ζωντανὸ κι ἀζύγωτο κόνισμα, μὲ κοίταξες ἀπὸ τὰ βᾶθη τοῦ καιροῦ κι' ὁμως σ' ἐνοιῶσα κοντὰ μου, σ' ἐνοιῶσα ὀδηγήτρα καὶ θανατοπάτισσα ἀγάπη. Στὸ μελισσιὸ τὸ γλυκοκέρينو πρόσωπό σου φέγγουνε τ' ἀληθινὰ σου τὰ μάτια καὶ ξανοίγω μέσα τους τὴ λαχτάρα τὴν ἔπιαστη ποὺ διαβατάρης τῆνε γύρευα σ' ὄλους τοὺς ναοὺς τῆς ζωῆς. Καὶ τὰ χεῖλια σου μοῦ θυμίζουνε μαλακὲς παπαρούνες, καὶ μοῦ θυμίζουνε τίς βρύσες ποὺ σιγά-σιγά νερολαλοῦνε στὶς μοναξιῆς καὶ ποὺ κανέναν δὲν ἐρχεται νὰ ξεδιψᾷ με τὴ δροσιὰ τους. Σὰν ἄσπερο χνουδάτο μάρμαρο ἢ σάρκα σου ζεστολάμπει. Καὶ δὲ θέλω ἀγάπη οὔτε τραγοῦδια κοιμιστικά. Θέλω, Αὐγούστα, νὰ πᾶρω μαζί μου τὴ νικηφόρα σου θύμηση, τὴν πορφυρογέννητη ὁμορφιά σου, σὰ φυλαχτὸ τῆς ψυχῆς μου ποὺ ὄλο συνταραγμένη σκορπιέται καὶ χάνεται, σὰν ἀχάλαστη ἀντιφεγγιὰ κάποιας ἀλήθειας ποὺ δὲν ἀξιώθηκα νὰ τὴν προσκυνήσω σὰ φίλος μὰ ποὺ τῆνε πῆρα μαζί μου γιὰ νὰ μ' εὐωδιάζῃ παντοτενὰ.

Καὶ ξέρω κάπου, ὦ Παρθένα, μαρμαρένιο καὶ τόσο ἄσπερο ποὺ δροσιάζει τριγύρω τ' ἀγέρι τῆς ἐρημιᾶς. Οἱ κολώνες του μοιάζουνε νὰ περπατοῦνε σιγαγαλινὰ σὰν κοπέλλες ψιλοντυμένες. Ἐκεῖ πέρα θ' ἀποτραβιέμαι νὰ σὲ θυμοῦμαι. Καὶ δὲ θὰ μὲ νοιάζῃ ἂν τύχη καὶ μάθω πὼς δὲ θέλεις νὰ ζῆς. Ἐγὼ θὰ σὲ ζῆσω.

Κόκκινα Χρώματα. 13 τοῦ Χριστοῦ.—Γυρίζουμε στὴν ἀκρογιαλιά κάτω ἀπὸ τὸν κνικᾶτο κάθο τὸν κυματοφωγμένο. Μιλοῦσαμε μὲ τὸ φίλο μου γιὰ τὴν ζωὴ τὴν παραξενὴ καὶ τίς ἀκατανόητες τίς ψυχές μας. Καὶ πάντα φτάνουμε στὸ ρώτημα τοῦ Πιλάτου: «Τί ἐστὶν ἀλήθεια;»

Πέρα ὁ κάμπος ἀνέβαινε χλωμὸς μὲ ξεθυμασμένα χειμωνιάτικα χρώματα. Λές κ' οἱ ζεστὲς θωριές εἶχαν ἀποτραβηχτῆ κι ἀπὸ τὴ γῆ κι ἀπὸ τὰ δέντρα σὰν τ' ἄγγιξε τὸ κρῦο τὸ Θρακικὸ. Καὶ στὴν ἀκροθαλασσιὰ τὴν ἐρμητὴ βρήκαμε κάτι ποὺ εἶχε ξεβράσει τὸ κύμα—ἐνα μαῦρο θαλασσοπούλι πνιγμένο ἀπὸ ψᾶρι ποὺ δὲν εἶχε καταφέρει νὰ τὸ καταπιῇ. Κι ἀναλογιζόμεσταν τὴν ἀγωνία ποὺ θὰ σπάραζε καὶ τ' ὄρνιο καὶ τὸ ψᾶρι καθὼς θὰ παλεύανε πάνω ἀπὸ τὰ κύματα, τὸ ἓνα γιὰ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὸ στόμα τὸ ἀρπαχτικὸ, τ' ἄλλο γιὰ νὰ χάψῃ τὴν παρὰβολὴ λεία του. Κι ἀποκαμωμένα κι ἀχώριστα θὰ πέσανε στὴ θάλασσα ποὺ ἀγάλια ἀγάλια τὰ σκούντησε πρὸς τ' ἀμμογιαλὶ. Παρατήρησα πὼς τὰ φτερά τοῦ κυνηγάρικου πουλιοῦ εἶταν ἀκόμα τεντωμένα κι ὀρθάνοιχτα σὰ νὰ εἶχε πεθάνει σὲ στιγμὴ τρομαχτικῆς ἀνάγκης.

Καὶ τὸ πάλειμά τους αὐτὸ κι ὁ διπλὸς ὁ θάνατος μᾶς φάνηκε σὰ λαμπρὸ σύβαλο τῆς ζωῆς ποὺ

θέλει ν' ἀρπάξῃ καὶ νὰ χαρῆ καὶ ποὺ συχνὰ τῆς ἀφανίζεται ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ τῆς φιλοδοξία καὶ βιαστικὴ τῆς ὀρμητικότητά.

Πήγαμε ἀκολουθώντας τὸ περιγιάλι ὡς ἓνα ρωμαϊκὸ χωριὸ—τὴ Μάκρη. Καθαρίζανε τῶν ἐλιῶν τὸ μαξούλι μὰ στὰ δρομαλάκια τὰ λιθόστρωτα λίγους ἀπαντούσαμε νομάτους· κι αὐτοὶ σὰ φοβισμένοι μακραίνανε. Ἡ νέκρα τῆς σκλαβιάς σιγαλιάζει λυπητερὰ καὶ σταχτερὸ ἀπλώνει. Ξεθωρίασμα.

Κατεβήκαμε στὸ λιμανάκι ποὺ φωλιάζει πίσω ἀπὸ κάθο μικρὸ. Δυὸ τρεῖς σπασμένες ξεχαρβαλωμένες βάρκες μαυροστέκανε τραβηγμένες στὴν ἀμμοειδία. Κάποιος ψαράς εἶχε ἀπλώσει τὸ δίχτυ του πάνω σὲ κουπιὰ στημένα σταυρωτά. Μιὰν ἀλυσίδα κόκκινη ἀπὸ σκουριὰ σέρνονταν ξεχασμένη μέσα στὸν ἄμμο. Λίγα καθάκια κ' ἐνα πλατάνι δίχως φύλλα, σκεδὸν ἄσπρα, παραστέκανε τὴν ἄφωνα βρυσούλα ποὺ κρυφοχυνότανε μέσα στὰ βότσαλα καὶ τὰ βούρλα. Καὶ βάρκινε ὀλόγυρα ἢ ἀτάραχη ἀσαλεψιά, ἢ βουβὴ σιγαλιά ποὺ εἶναι θλιβερὸ κι ὁμως ὁμορφο γνώρισμα τῆς ἐλληνικῆς φύσης.

Ἀνεβήκαμε πίσω πάλι στὸ χωριὸ. Οἱ σκιές πληθαίνανε τώρα κάτω ἀπὸ τὰ στριμωγμένα τὰ σπῖτια. Μέσα στὸ μισοσκότιδο λές καὶ γίνονταν ὁ ρυθμὸς τους πρὸ κλεισμένους καὶ πρὸ βυζαντινὸς.

Πέρα ἡ θάλασσα λαφρὰ κι ἀγέρινὴ γλαροξάπλωνονταν ἴσαμε τὴ Σαμοθράκη τὴν ἀψηλὴ καὶ τὴν Ἴμπρο καὶ τὴ Θάσο, καὶ πρὸ πέρα ἴσαμε τὸ τριανταφυλλὶ ποὺ τὴν ἔζωνε κατὰ τὸ βασίλειμα. Πάνω κάτι συννεφάκια μαζεμένα καὶ συμμετρικὰ φαίνανε πολύχρυσο βλαττὶ κ' ἡ θολωσιὰ τ' οὐρανοῦ ἐμοιάζε σὰ νὰ μεγάλωνε ἀπέραντα, νὰ φούσκωνε σὰ λαμπρόφωτος τροῦλλος στηριγμένος μακριὰ καὶ κάτω μέσα στὰ μαῦρα σύννεφα ποὺ σκεπάζανε τ' Ἅγιον Ὄρος.

14 τοῦ Χριστοῦ.—Τὴν ὥρα ποὺ ἄρχιζε ἡ μέρα νὰ χλωμοχύνεται στὴν παγωμένη στεριά, τραβούσαμε μέσα σὲ κουδουνάτο ἀραμπὶ κατὰ τὸ δρόμο τῆς Αἴνος.

Περάσαμε πρῶτα τὸν πλατὺ καὶ χαμηλὸ κάμπο τῆς Μαρίτσας. Ἄλλοτε ἡ θάλασσα ἔφτανε πολὺ πρὸ μέσα μὰ σιγὰ σιγὰ ὁ βρὸς τοῦ ποταμοῦ ἐσπρωξε τὸ πέλαγο ἄλλοῦρα καὶ λασπομάζωξε βαλτους καὶ στίβαξε τὰ γρασιδιὰ τσαῖρια.

Κάτω ἀπὸ τὸ χειμωνιάτικο τὸν οὐρανὸ ἡ ἐρμησιὸν τοῦ κάμπου εἶχε κάτι χλωμὸ κι ἀόριστο καὶ διαβατάρικο, καὶ τὰ ξεγύμνωτα πλατάνια κ' οἱ κοκκινόκλαδες βελανιδιές ἀραδιαζόντανε σὰ ρημάσματα κάστρα στὶς ἄκριες τοῦ ποταμοῦ καὶ στὰ περάματα. Οἱ λιμνιές εἶτανε παγωμένες. Στὰ λειβάδια βόσκανε κοπαδιαστὰ καμήλες κι ἄλογα, γελάδια καὶ πρόβατα, καὶ στὰ ὄργωμένα χωράφια γυαλοκοπούσανε τὰ φτερά τῶν κοράκων. Πάνωθε περνοῦσανε κρᾶζοντας ἀγριόχηνες καὶ πάπιες καὶ μπεκατσῖνια ποὺ σηκώνονταν ἀπὸ τὰ βαλτονέρια.

Πρὸς τὸ δεῖλι φάνηκε στὸ ξέγναντο ἡ χώρα τῆς Αἴνος μὲ τὸ σκιαδερό τῆς κάστρο καὶ τοὺς μύλους τῆς ἀραδιασμένου σὰν ἀρμένικα καμηλαῦκια στὴ ράχη τοῦ λόφου.

Ἡ Αἴνος εἶναι ἡ πρὸ βυζαντινὴ πολιτεία ποὺ εἶδα ὡς τὰ τώρα. Μυρίζει ὀλόκληρη σὰν παλιὸ ρημοκλήσι καὶ μοιάζει σὰ νὰ συλλογίζεται ὀλοένα ἱστορίες πεθαμένες. Στὴν Ἰλιάδα μιλᾷ γι' αὐτὴν κάποιος στίχος καὶ στὰ κλασικὰ χρόνια ἔκοφτε νόμισμα μ' ὀρθόστεκο μακροκέραιο τραγὶ καὶ στὴν ἐποχὴ τῶ βυζαντινῶν δαξάστηκε περίσσια κ' εἶχε μεγάλο ἐμπόριο μὲ τὸ Μισῆρι στὴν Ἐπανάσταση κ' ἔπειτα ἀκόμα. Μὰ τώρα ξέπεσε καὶ ρημάδια γέμισε κ' οἱ πυρακιεῖς τῆνε δεκάτισαν. Κ' ἴσως γιὰ τὴν βαραίνει θλίψη θανατερὴ γι' αὐτὸ νὰ βᾶσταζε

ὡς τὰ σήμερα σὰν ἀποκαμένη στάχτη τὴ λυπημένη βυζαντινὴ τῆς φυσιογνωμία.

Καθὼς μπαίναμε στὴν Αἴνο, κουδουιστὰ καὶ τρανταχτὰ, τὰ παραθύρια κ' οἱ πόρτες ἀνοίγανε μὲ βία κι ἄνθρωποι σαστισμένοι κι ἄφωνοι μᾶς κοιτούσανε. Σπάνιο, σπανιώτατο πράμα νὰ φκνῇ Ἀθηναῖος σὲ τέτοια μέρη. Ποιὸς πᾶθ θυμᾶται τὸν Ἑλληνισμό ποὺ ψυχομαχᾷ;

Γυρίσαμε τὸ βυζαντινὸ κάστρο τὸ μισογερμισμένο κι ἀνεβήκαμε στὰ μπεντένια καὶ στὰ περμαχόλια πάνω—ἔτσι λέν αἰνίτικα τίς πολεμιστρες. Γύρω σωριαζόντανε σὰ μαγκωμένα τὰ σκούρα παλιόσπιτα μὲ τίς κοκκινωπές τους στέγες. Ἄσπερος ἓνας μιναρὲς ὀρθοστέκονταν. Πρὸ κάτω τὸ μπογάζι τῆς Μαρίτσας ἔσμιγε μὲ τὴ θάλασσα ποὺ ξάφριζε στοῦ μπάγκου τὸ πέταλο. Μικὴ λιμνοθάλασσα—τὸ Λαμπι—ἀγκάκλιαζε χώρα κατὰ τὸ νοτιὸ μὲ τὴ γυάλινη ἀκίνησι τῆς. Ἀντίπερα τῆς Σαμοθράκης τὰ χιονισμένα βουνὰ ξεχωρίζανε φανταστικὰ μέσα στὸ ἄγριο κόκκινο ποὺ ζέχωνε τὸ βασίλειμα.

Τὰ σπῖτια τῆς Αἴνος εἶναι ὀλότελα βυζαντινοῦ ρυθμοῦ. Κάτω τοῖχος γερὸς δίχως παράθυρα μὲ μιὰ μόνον πόρτα σιδεροσκέπαστη. Πάνω ξύλινο πατώμα μὲ κόκκινα ἢ μαβιά παράθυρα καὶ σκαλισμένα σκαχισιά. Ὅλα ἔχουνε μέσα στὸν ὄντα μιὰ μεγάλη ἄμυρα—τὴν κάμαρα καθὼς τὴ λένε—στολισμένη μὲ διάφορα σκαλισματα καὶ γεμάτη κρυφόνες κι ἀνοίγματα βαθιὰ ὅπου χώνονται τὰ γιορτινὰ ρούχα καὶ τὰ λογάρια τοῦ νοικοκυριοῦ.

Τὸ βράδυ κουβεντιάσαμε γύρω στὸ πολιτικὸ μαγκάλι τὸ πατρογονικὸ κ' ἡ κόρη τοῦ νοικοκυριοῦ ποὺ μᾶς φιλοξενούσε—νόστιμη κοπελλιά μὲ μακριές μαῦρες πλεξούδες, σηκωτὰ φρύδια, μαγούλα ἀγούλακα καὶ ροδόχλωμα χεῖλια σκαλιστὰ μὲ φίνες κόχες, ζωντανεμένος τύπος Παναγιᾶς ποὺ θλίβεται καὶ μισοχαμογελᾷ στὰ παλιὰ κόνισματα—ἡ κόρη τοῦ νοικοκυριοῦ μᾶς τραγοῦδησε τὸν ἐλληνικὸ ὕμνο. Δὲν τὸν ἔλεγε καλὰ, διόλου καλὰ μάλιστα, κι ὡς τόσο ἡ φωνὴ τῆς ἡ ἄμυρα σήκωσε μέσα μου δυνατὴ συγκίνηση, τάραξε στάχτες πολυκαίρινες κι ὄνειρατα βάρυπνα. Τὸ σπασμένο κείνο τραγοῦδι, κοντὰ στὸ τριανταφυλλὶ μαγκάλι ποὺ σιγαλόφεγγε, μ' ἔκανε νὰ βλέπω τὴν ψυχὴ τῆς Ρωμισσίνης ποὺ ἔβγαине σιγὰ σιγὰ μέσα ἀπὸ τὰ ρεῖπια καὶ τὴ λησμονοσύνη. Ἐπλερὴ ἀκόμα μὰ λυγρὴ καὶ δροσοδύναμη.

Πήγαμε καὶ στὴ μητρόπολη καὶ στὰ μονοκλήσια.

Ὅλα πανάρχαια γεμάτα ἀπὸ τὴν ἀναλυτὴ μυρωδιὰ τοῦ λιθανοῦ καὶ τῆς καντήλας καὶ τοῦ σαπισμένου ξύλου. Μερικὲς τοιχογραφίες φαίνονται πολὺ παλιές μὰ εἶναι τόσο χαλασμένες ποὺ δύσκολα ξεδιακρύνονται. Μόνον τῶν ἄγιων τ' ἄλωνα λάμπουν ἀπαλὰ σὰν ἡλιοῦ ποὺ βασιλεύουν. Θέλου νὰ πῶν πὼς μερικὰ ὀξωκλήσια κομένα μέσα στὸ βράχο εἶναι ἀποστολικῆς ἐποχῆς, μ' αὐτὸ τὸ πικραίνω στοὺς ἱστορικοὺς νὰ τὸ ξεδιπλοῦν.

Τίς ἀκόλουθες δυὸ μέρες πῆραμε γύρω τὰ χωριὰ τῆς Αἴνος—τὴ Διασόρανη, τὴν Ἀμυγδαλιά, τὴ Μαιστρω. Ἀνεβήκαμε καὶ στὸ περίφημο μοναστήρι τῆς Σκαλωτῆς. Εἶναι χτισμένο πάνω σὲ βραχώδικο λόφο καὶ λένε πὼς τὸ θεμελίωσε κάποιος Κομνηνὸς ὕστερα ἀπ' ὄνειρό ποὺ εἶδε σὲ κείνο τὸν τόπο μιὰ φορὰ ποὺ βγήκε νὰ πολεμήσῃ τοὺς βαρβάρους. Τὸ χτίριο στέκεται τετραγωνάτο κ' ἴσιο ἀπὸ πέτρες πελεκημένες· ποὺ καὶ ποὺ, τὸ μάτι ξεχωρίζει ξεθωριασμένες ἐπιγραφές, αὐτοκρατορικοὺς αἰτοὺς, βυζαντινὰ λιοντάρια. Τοῦ καιροῦ ἡ πρασινοστάχτη μούχλα κ' οἱ κίτρινοποὶ ἀστεριασμένοι λειχῆνες ἔχουνε βάψει τοὺς τοίχους μὲ θωριές μιλαιές, χρυσοπές καὶ γεράνιες. Μέσα βασιλεύει ἐρημοσύνη κι ἀφροντισιά. Τὰ ξύλα στὰ πατώματα καὶ στὶς σκάλες ἔχουν ἔ

σπρίσει από την πολυκαιρία κ' είναι τόσο φαγωμένα που συχνά βλέπει κανείς από μέσα τους την αύλη, τόσο φτενά που φοβάται το πόδι να πατήσει.

Τὰ περισσότερα κελιά στέκουν άραχιασμένα. 'Ο ηγούμενος κ' οί λίγοι βοηθοί του έχουν κατατοπιστή στα λιγώτερο ρημασμένα κελιά όπου βλέπει κανείς περνώντας κανένα μωτέρι στενό και μερικά κυδώνια και ρώδια κρεμασμένα στα ξύλινα ταβάνια.

Μας δείχνει και μία κλησούλα κρυφή πάνω απ' τὰ κεραμίδια της μονής και πού η πόρτα της είναι κρυμένη σε ντουλάπι. Μιά καντήλα θαμπή τρεμοφεγγε μπροστά στο σκονισμένο της τέμπλο.

17 του Χριστού.—Ταξίδευα όλη νύχτα στο χιονισμένο κρυπο. Μά τὸ πρωί μόνο άμα έφεξε κατάλαβα τή μαγεία πού με κύκλωνε γύρω.

Τὸ χιόνι δίνει φυσιογνωμία ιδανική στη φύση. Ίσιώνει, μαλακώνει, άρμονίζει, συνταιριάζει, ξεσηκώνει τις γραμμές, φιλαίνει την όμορφιά του βουνού, γλυκαίνει τὰ γυρίσματα τῶ λαγκαδιῶ, σουλουπώνει, σιγαλοθαφτεί όλα τὰ χρώματα μέσα στην άσπρη του θωριά. Σάν ψιλοδουλεύτρα άκυφάντρα τὸ χιόνι βάζει στα βαθουλώματα και στις ήσυχες πλαγιές κάτι σκιές μενεξεδένιες, πεταλουδήσιες, σά χνούδι φεγγερό, σά λυωμένους άμέθυστους. Τὰ δέντρα μόνο άντινομιάζουν και στέκονται σά μαύρα γυμνά κοραλλόφυτα.

18 του Χριστού.—Ξαλαργάρουμε από την Πόλη τὰ ήλιοβασιλέματα 'Ο βοριάς κόφτει σάν πάγος, καιεί σάν άσπρη φλόγα. Οί σταυροθόλωτες κλησιές άποσκουραίνουνε χιονοσκεπαστες και σιγά σιγά στα σπίτια του Βυζαντίου άρχίζουν και φέγγουν τὰ τριανταφυλλένια φῶτα. Κ' έτσι από μακριά μοιάζουνε σάν κάρθουνα πού κρυφοκάνει κάτω από την άσπρη στάχτη. Σιγαλοσύνη.

Στην Άσία χλωμαίζουν τὰ περιγιάλια και γύρω στον Όλυμπο της Βιθυνίας—τόν καταχιονισμένο—σωριάζονται μπικίρινα σύννεφα, τὰ σύννεφα του χιονιά. Μπροστά στην πλώρη ο ήλιος βασιλεύει κατακόκκινος. Βουλξ μέσα στην πράσινη τή μεταξένια θάλασσα σάν υπερμέγιστο νερόφεγγο καρβούνι.

Και δὲν ξέρω γιατί την ώρα κείνη σένα είχα στο νου μου, Σοζόγκα. Δὲ σε ήθελα κοντά μου, μά σε ήθελα σά φίλη άξέχαστη, σά φίλη πού ζή πάντα μέσα στη θύμηση και ζεσταίνει και γλυκοφοτιίζει. Ψηλότερη γνώση και βαθύτερη όμορφιά δὲν ξέρω από κείνες πού σταλάζουνε μέσα μας οί καλές μας φιλίες. Τέτοια εΐτανε κ' η δική σου.

Άπόψε όμως, Σοζόγκα, σε βαριούμαι. Πήγαινε να κοιμηθής.

Μ' άγάπη πάντα,
ΕΡΜΟΝΑΣ

Άθήνα 26 του Χριστού 1905.

'Ο Έρμονας, φεύγοντας για τις Ίντιες, φίλησε την περασμένη Δευτέρα βράδι στα ευρωπαϊκάτα ύπόγεια της «Ήθης» τους φίλους του, σε «τραπέζι άποχαιρετισμού», να πούμε.

— Στο τραπέζι καθίσανε οί κ.κ. Κ. Μάνος, Γ. Άδάζος, Δ. Ταγκόπουλος, Δ. Δημητριάδης, Α. Χόρν, Θ. Μακρής, Δ. Ζήλος, Α. Έπιφανιάδης, όλοι συνεργάτες του «Νουμά», και ο κ. Άλέξανδρος Μαυρουδής, συνεργάτης των «Παναθηναίων».

— Τὸ πρώτο ποτήρι τράδιάσανε στη γεια της πρώτης Δημοτικής Τριάδας «Ψυχάρη, Πάλλη και Παλαμά». Στόν ένθουσιασμό του πάνου ο κ. Μαυρουδής τάπορσισε να κάνει μια μεγάλη θυσία στην Ίδέα κι απὸ δω κι όμπρός να γράφει τῶνομά του με τ κι όχι με δ, δηλ. Άλέξαν- Τρος.

— Στο φύλλο της άλλης Κυριακής θα δημοσιέψουμε άρθρο του Παλαμά για τὸ «Ταξίδι του Ψυχάρη», καθώς κι άρθρο επιστημονικό του συνεργάτη μας και δικηγόρου κ. Δ. Δημητριάδη, «'Ο μνηστής», γραμμένο, φυσικά, στη δημοτική.

Η ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ

ΤΟΥ κ. ΑΜ. ΗΑΥΕΤΤΕ

Γραμματέα της Association pour l'Encouragement des Etudes grecques.

ΤΑ ΒΡΑΒΕΙΑ ΤΟΥ 1904—5.

Για την άπονομή του βραβείου του Ζάππα στην Ίλιάδα του κ. Α. Πάλλη είπε ο κ. Hauvette τὰκόλουθα (1)

'Η Έπιτροπή σας, Κύριοι, δὲν μπορεί να λησμονήση πῶς η έπιθυμία του Άγωνοθέτη, χωρίς να μάς άναγκάζη ρητά, μάς παρακαλεί να προτιμούμε έργα πού άποβλέπουν την Έλλάδα τή Βυζαντινή, τή μεσαιωνική, ή τή νεώτερη Σ' αυτή τή σειρά βάζουμε όλα τὰ έργα τὰ γραμμένα Έλληνικά, είτε από την Άθήνα έρχονται, είτε από την Κωνσταντινούπολη, είτε από καμιά από τις Έλληνικές εκείνες άποικίες πού φέρουνε στα ξένα τὸ καλό όνομα της Έλλάδας. Τέτοια συγγράμματα δὲ μάς λείπουν ποτέ, ώστε κ' ερίτος μάς ήρθαν μελέτες φιλολογικές, ιστορικές, αρχαιολογικές, καθώς κ' έργα καθαρά φιλολογικά. Ένα λοιπόν απ' αυτά τὰ τελευταία τίμησε η Έπιτροπή σας, παραχωρώντας τὸ Βραβείο του Ζάππα στον κ. Άλέξαντρο Πάλλη, για τή μετάφραση της Ίλιάδας πού άποτελείωσε τώρα. Η Έπιτροπή δὲν τὸ νόμισε σωστό να παραβλέψη την άξία της, επειδή άμεταφραστής είναι, καθώς λέγουν ακλόνηστος δημοτικιστής». Άν τὰ φιλολογικά ζητήματα στην Έλλάδα καταντήσανε σε φιλονεικίες σφοδρές, κ' επικίντυνες μάλιστα για την κοινή ήσυχία, σε μίαν Έταιρία σάν τή δική μας άρμόζει να τὰ βλέπη μ' αίμα ψυχρό, και να φυλάγη, μέσα στην ταραχή του κομματισμού, την άμεροληψία της επιστήμης. Έπιστημονική όμως άμεροληψία, Κύριοι, δὲ θά πῆ κιόλας άδιαφορία. Καθένας μπορεί ο ίδιος να πάη με τή μεριά πού του φαίνεται καλλίτερη. Είναι όμως πάντα άλήθεια πῶς η νέα Έλλάδα γυρεύει ακόμα φιλολογική γλώσσα, και πῶς και της μιανής και της άλλων γλωσσών οί όπαδοί φιλοτιμιούνται να παράξουν έργα άξια να κερδίσουν την κοινή γνώμη. Η έταιρία μας θεωρεί με περιέργεια τή σφοδρή αυτή πάλη των δυό αντί-ζηλων δυναμών. Κι όπως είναι λίγος καιρός πού στεφάνωσε, χωρίς να προσκολληθῆ με κανέναν, έργα πού φυσικό τους εΐτανε να δυναμώσουν, και θεωρητικά και πραχτικά, τὸ κόμμα της καθαρεύουσας, έτσι και σήμερα ξαναφέρνει την ίσοροπία, αναγνωρίζοντας την άξία ενός έργου της αντίθετης σχολής.

Δὲ μάς ξεφεύγουνε βέβαια τὰ όσα μπορούνε να του κατηγορηθῶν αυτού του έργου. Τὰ νοιθούμε μάλιστα ακόμα περισσότερο τώρα πού τὸ τεράστιο Όμηρικό έπος μάς έγινε πιὸ γνωστό, με τις λαμπρές ανακαλύψεις της σύγχρονης αρχαιολογίας και κριτικής. Τόν κ. Πάλλη δὲν τὸν πολυσκοτίζουν, τὸμολογούμε, οί ιστορικές μας έννοιες, τάρχαιολογικά τὰ φιλολογήματά μας. Η ιδέα του εΐτανε να κάμη τόν Όμηρο νοιώσιμο στο λαό, κ' έτσι επίτηδες μάς τόν κατέβασε κοντά μας. Ένα τέτοιο πείραμα φυσικά δὲ γίνεται δίχως φοβερό κίντυνο. 'Ο άναχρονισμός μάς παραμονεύει κάθε φορά πού θέλουμε να παραστήσουμε στους καινούριους τὰ περασμένα. Όσο σέβας κι άν έχη ο κ. Πάλλης προς τὸ θείο Ποιητή, οί Άργίτες ήρωί του γίνονται στα χέρια του

«Πρωτοπαλήκαρ». 'Ο Άγαμέμνος περιφρονεί τὰ παρακάλια του «Παπῆ Χρύσα». 'Ο Έχτορας «βαφίζει» τὸ γιό του Σκαμάντιο. Γιατί τάχα αυτές οί νεολογίες του πού μάς στενοχωρούν και μάς ένοχλῶνε σάν παρωδίες; Κι άλλες άνακρίβειες πηγάζουν από τὸν ίδιο σκοπό, κάποτες μάλιστα και παραλείπονται μέρη, ως φαίνεται για να μην εΐπωθῶνε πραματα πού θα χτυπούσαν άσκημα στο σημερνὸ ταύτι. Όσο για τή γλώσσα πού γράφει ο κ. Πάλλης, μπορούμε να παραδεχτούμε την άρχή της χωρίς να επιδοκιμάζουμε μερικούς όρους και τύπους άληθινά άκατανόητους στους πιώτερους Έλληνες, και μάλιστα χωρίς να συμφωνούμε με κάτι όρθογραφικές παραξενιές πού πληγώνουν άνώφελα, μάς φαίνεται, σεβαστές συνήθειες.

Άπό την άλλη μεριά όμως η μετάφραση αυτή του Όμηρου έχει σπάνια και σπάνια προτερήματα. Άν κατεβάξη λίγο τούς ήρώους, ζουγραφίζει όμως τούς ανθρώπους μ' άπίστευτη ζωντανάδα. Βρίσκει τόνους βαθειάς άλήθειας, όταν παρασταίνει τὰ πιὸ δυνατά η τὰ πιὸ τρυφερά αίσθήματα της ανθρώπινης καρδιάς. Ός κ' ένα τοπικό χρώμα σου τὸ παρουσιάζει όταν ξαναζωντανεύη στο στόμα των άπολίτιστων προσώπων του Όμηρου τὰ πιὸ άδολα λόγια της γλώσσας του λαού. Μάλιστα εκεί πού ζουγραφίζει τάρχαϊκά ήθη, τότες είναι πού κατορθώνει τούς πιὸ ωραίους της χρωματισμούς. Δὲς κ' έχουν κάποια στενή συγγένεια οί Όμηρικές εκείνες εικόνες με την άφέλεια, με τάρροτικό τὸ χρώμα της σημερινής γλώσσας. Όταν η Έκάζη, από τὰ ύψη του τειχιού, θερμοπαρακαλεί τόν Έχτορα να προσυλαχτή από τὰ χτυπήματα του Άχιλλεία, άνοίγει τὰ στήθια της, άνασπώνει τὰ βυζιά της, και κλαίγοντας τὰ δείχνει στο γιό πού θρέψανε. Τὸ συγκινητικό αυτό κίνημα σκαντάλιζε μια φορά έναν άνθρωπο καθώς τὸ Le Mollie. Κι ως τόσο πόσο φυσικό φαίνεται στη γλώσσα πού ο ποιητής ο Σολωμός ύμνούσε τις παρθένες της Κόρθος, σά χόρευαν κάτω από τὰ πεύκα, με την Τούρκικη φρουρά κλεισμένη μέσα στο Κάστρο.

Η ψυχή μου αναγαλλιάζει
Πῶς ο κόρφος καθεμιάς
Γλυκοβόζαστο έτοιμάζει
Γάλα άντριείας και λευτεριάς.

Αυτή τή γλώσσα, την τόσο εικονική, την τόσο ζωηρόχρωμη, τή μεταχειρίζεται ο κ. Πάλλης με σπάνια επιτυχία, σάν άληθινός καλλιτέχνης, κ' οί λυγερόπλαστες σύθετες λέξεις πού βρίσκει μάς θυμίζουν κάποτες, ως τὸ πούμε άνοιχτά, την τελειότητα του μεγάλου πρωτότυπου.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έντοκοι καταθέσεις

'Η Έθνική Τράπεζα δέχεται έντόκους καταθέσεις εις τραπεζικά γραμμάτια και εις χρυσόν, ήτοι εις φράγκα και λίρας στερλίνας άποδοτίας εις ώρισμένην προθεσίμην ή διαρκείας Αί εις χρυσόν καταθέσεις και οί τόκοι αυτών πληρώνονται εις τὸ αυτό νόμισμα εις δ έγένετο η κατάθεσις εις χρυσόν η δι' έπιταγής όψεως (chéque) επί του έξωτερικού και έπιταγῆν του όμολογούχου.

Τὸ κεφάλαιον και οί τόκοι των όμολογιῶν πληρώνονται έν τῶ Κεντρικῶ Καταστήματι και τῆ αίτήσεϊ του καταθέτου εις τὸ Έποκαταστήματι της Τραπεζης, έν Κερκύρα Κεφαλληνία και Ζακύνθη διά των ύποκαταστημάτων της Ίονικης Τραπεζης.

Τόκοι των καταθέσεων

1	1)2	ταίς 0)0	κατ' έτος δια καταθ.	6	μηνών
2	"	0)0	"	"	1 έτους
3	1)2	" 0)0	"	"	2 έτών
2	"	0)0	"	"	4 έτών
4	"	0)0	"	"	5 έτών

Αί όμολογοί των έντόκων καταθέσεων εκδίδονται κατ' έλογῆν του καταθέτου νομαστικά η άνώνομοι.

1) Κοίτ. Revue des Etudes Grecques, No 81. Juillet-Octobre, 1905, Paris, Ernest Leroux, Editeur, 28, Rue Banaparte.

ΓΕΡΑΡΤΟΥ ΧΑΟΥΙΤΜΑΝ

Η ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗ ΚΑΜΠΙΑΝΑ

('Απόσπασμα από τή Β'. πράξι),

Ο ΕΡΡΙΚΟΣ είναι ξαπλωμένος, άρρωστος βαρεία, στο κρεβάτι. Η ΡΑΟΥΤΕΝΤΕΛΑ·Ι·Ν δειλή και ταπεινή όσο ήταν εμπρός ο Έθνημέριος, τώρα άλλαγμένη έντελώς και με 'μεγάλη δραστηριότητα.

ΡΑΟΥΤΕΝΤΕΛΑ·Ι·Ν

Σπίθα μές στη στάχτη εκεί,
τρύξε στη θερμή πνοή.
Και σύ, κόκκινη άερα,
ξέσπα, σκόρπισ' έδώ πέρα.
Σφύριζε, τραγούδα!

('Η φωτιά στο τζάκι ξανάβει).

Χύτρα χόρευε στο τζάκι.
Τί βαρύν πού είσαι,κατάκι.
Σούπα, χόχλαζε μ' όρμη,
βράσε, φούσκωσε ζουμί!
Σφύριζε, τραγούδα!

(Ξεσκεπάζει τη χύτρα και δοκιμάζει το περιεχόμενό της).

Του Μάη χόρτο δροσερό
ρίχνω μέσα 'δώ γλυκό,
δυνατό, θερμό να γίνη,
να θεριεύη όποιον τὸ πίνει.
Σφύριζε, τραγούδα!

Τώρα καρότα άς καθαρίσω· έπειτα πάω νερό να φέρω. Τὸ πιθάρ' είν' άδειο. Πρώτα όμως ν' ανοίξω τὸ παράθυρο. Καιρός ώραϊός. Μά αύριο θάχωμε: Μακρύν, σάν 'πάρει θεόρατο, είν' ένα σύγνεφο άπλωμένο άπάνω στα βουνά ψηλά· αύριο θά ξεσπάση και πνεύματα τρελά θά σκορπισθοῦνε, βουίζοντας μές από λόγγους και φαράγγια, κάτω πρὸς τὸ λαγκάδι τῶν ανθρώπων. Κούκου! Κούκου! Κράζει κ' έδώ πέρα ο κούκος και χειλιδόνια φτερουγίζουν στον άέρα πού με τούς λόγγους της ή μέρα τὸν φωτίζει.

(Ο Έρρικος άνοιξε τὰ μάτια και κυττάζει τὴ Ραουτεντελάιν).

Τώρα καρὸτ' άς καθαρίσω· έπειτα πάω νερό να φέρω. 'Υπηρέτρια άφου είμαι τώρα πολλές δουλειές έχω να κάμω— και σὺ καλή μου φλόγα, βόηθησέ με!

ΕΡΡΙΚΟΣ (με μεγάλη έκπληξι).

Ποιά... πές, ποιά είσαι;

ΡΑΟΥΤΕΝΤΕΛΑ·Ι·Ν (γρ ήγορα, θαρραλέα).

'Εγώ; 'Η Ραουτεντελάιν.

ΕΡΡΙΚΟΣ

Ραουτεντελάιν; Αυτό τόνομα ποτέ μου δέν τάκουσα. Μά έσένα κάπου σ' είδα. Πού σ' είδα;

ΡΑΟΥΤΕΝΤΕΛΑ·Ι·Ν

'Απάνω στα βουνά ψηλά.

ΕΡΡΙΚΟΣ

'Αληθινά. Ναι. 'Εκεί, τότε πού ή θερμή μ' έφλόγιζε. 'Εκεί σ' είδα σ'όνειρό μου— Και τώρα.., τώρα σ' όνειρεύομαι και πάλι. Συχνά όνειρεύεται παράξενα κανένας.

Δέν είν' αλήθεια;— Αυτό έδώ τὸ σπίτι μου είναι, εκεί ή φωτιά στο τζάκι τὸ δικό μου και, είμαι πεσμένος στο δικό μου τὸ κρεβάτι θανάσιμ' άρρωστος· έδώ τὸ χέρι άπλώνω στο παραθύρι· έξω πεκοῦν τὰ χειλιδόνια στον κήπο όλα τ' άηδόνια παίζουν· μέσα μπαίνει μιὰ μυρουδιά από πασχαλιές και από γιοφύλλια· τὰ αισθάνομ' όλ' αυτά, μπορῶ και βλέπω ακόμα και τὸ παραμικρότερο· δές, έδώ άπάνω στο οκέπασμά μου καθεμιὰ κλωστίτσα... ναι, ως και τὸν μικρὸ τὸν κόμπο εκεί— και όμως 'νειρεύομαι.

ΡΑΟΥΤΕΝΤΕΛΑ·Ι·Ν

'Ονειρεύεσαι;— Γιατί;

ΕΡΡΙΚΟΣ

Γιατί όνειρεύομαι.

ΡΑΟΥΤΕΝΤΕΛΑ·Ι·Ν

Μά τόσο βέβαιος είσαι;

ΕΡΡΙΚΟΣ

Ναι. "Οχι. Ναι. "Οχι.— 'Α, τί λέω; 'Ας μὴν ξυπνήσω!

"Αν είμαι βέβαιος με ρωτῆς; Λοιπόν άς είναι ό,τι και αν είν' αυτό, ζωή ή όνειρο· είναι. Τὸ αισθάνομαι, τὸ βλέπω, ζῆς, υπάρχεις! "Η μέσα, εἶτ' έξω μου... αγαπημένο πνεῦμα! Κι αν είσαι γέννημα της ίδιας της ψυχῆς μου— δέ σ' αγαπῶ λιγότερο! μονάχα μείνει!

ΡΑΟΥΤΕΝΤΕΛΑ·Ι·Ν

Μένω όσο θέλῃς.

ΕΡΡΙΚΟΣ

Κι όμως όνειρεύομαι.

ΡΑΟΥΤΕΝΤΕΛΑ·Ι·Ν

Πρόσεξ' έδώ: σηκώνω τὸ μικρὸ μου πόδι· Βλέπεις τὸ κόκκινο τακοῦνι μου; Αἶ; Κύττα: αυτό είν' ένα φουντοῦνι· με τὰ δυό μου τὰ δάχτυλα τὸ πιάνω έτσι: Τώρα κάτω απ' τὸ τακοῦνι Κράκ!— είναι κομμάτια. Αἶ, όνειρο είν' αυτό;

ΕΡΡΙΚΟΣ

'Ο θεός τὸ ξέρει.

ΡΑΟΥΤΕΝΤΕΛΑ·Ι·Ν

Πρόσεξ' ακόμα! Τώρα ξερχομαι κοντά σου και κάθομαι στην κλίνη σου— κάθησα κούλα— και τὸ φουντοῦνι μου μασοῦ εδχαριστημένη... Μὴ σέ στενοχωρῶ;

ΕΡΡΙΚΟΣ

'Οχι. Πέ μου όμως

Ποιὸ είναι τὸ γένος σου και ποὺς σέ στέλλει; 'Εδώ σ' έμένα τί ζητῆς, πού συντριμμένος, βασανισμένος, περιμένω της ζωῆς μου τὸ τέλος από μιὰ σ' άλλη στιγμή—;

ΡΑΟΥΤΕΝΤΕΛΑ·Ι·Ν

Μοῦ άρέσεις.

Ποιὸ είναι τὸ γένος μου να πῶ δέν ξέρω, οὔτε και πού πηγαίνω. 'Η γιαγιά του δάσους μ' έχει μαζέψει σὺς λεχθῆνες και σὶά χόρτα και μιὰ ελαφίνα μ' έχει βυζαγμένη. Σπίτι έχω τὰ βουνά, τὰ βάλτα και τούς λόγγους. Στὸν άνεμον όταν βογγάει, σφυρίζει, οδρλιάζει και νιαουρίζει σαν καμμιά άγρια γάτα, τῶχω χαρά μου εγὼ να στροβιλίζω στον άέρα. Γελῶ, ἀλαλάζω εκεί ὡστε ή ήχῶ βουίζει και σάτυροι, νεράιδες και στοιχειά του λόγγου και του νεροῦ όλα ξεκαρδίζονται απ' τὰ γέλια. Είμαι κακή και γρατσουνίζω και δαγκάνω όταν θυμώσω· άς τὸ σκεφθῆ όποιος με πειράξει! Μά κ' ήσυχη αν μ' άφήσουν πὸ καλά δέν είναι, γιατί καλή είμαι και κακή κατά τις ὥρες, πότε καλή, πότε κακή, ὡπως μοῦ καπνίση.

Μά έσένα σ' αγαπῶ. Δέ θά σέ γρατσουνίσω. Θέλεις, μένω μαζί σου, μα καλύτερα είναι νάρθῃς έσὺ μαζί μου, άπάνω στα βουνά μου. Θά δῆς εκεί πόσο καλά θά σέ δουλεύω. Διαμάντια θά σου δείξω και ρουμπίνια πού σέ παιὰ πηγάδια βρίσκονται θαμμένα, τοπάζια και σμαράγδια και άμεθύστους— και ό,τι θά μοῦ ζητήσης θά τὸ κάμω. Κι αν είμαι πεισματάρα, δύστροπη, τεμπέλα και δόλια και άνυπάκοη και ό,τι άλλο θέλεις— έσε θά σέ κοιτάζω πάντοτε στα μάτια, τὸ στόμα πρὴν άνοιξης, και θά λέω. Του δάσους ή γιαγιά θαρρεῖ...

ΕΡΡΙΚΟΣ

Παιδί μου!

Ποιά είν' αυτή ή γιαγιά του δάσους; Πέ μου.

ΡΑΟΥΤΕΝΤΕΛΑ·Ι·Ν

'Η γιαγιά του δάσους;

ΕΡΡΙΚΟΣ

Ναι!

ΡΑΟΥΤΕΝΤΕΛΑ·Ι·Ν

Δέν τὴ γνωρίζεις;

ΕΡΡΙΚΟΣ

'Ανθρωπος είμαι και τυφλός.

ΡΑΟΥΤΕΝΤΕΛΑ·Ι·Ν

Θά δῆς σέ λίγο.

Μοῦ είναι δοσμένο όποιον φιλῶ τὰ μάτια να του τ' άνοίγω σ' όλα τουρανοῦ τὰ πλάτη.

ΕΡΡΙΚΟΣ

Κάμε το.

ΡΑΟΥΤΕΝΤΕΛΑ·Ι·Ν

Δέ θά κινήθῃς;

ΕΡΡΙΚΟΣ

Δοκίμασέ το!

ΡΑΟΥΤΕΝΤΕΛΑ·Ι·Ν (του φιλεῖ τὰ μάτια).
Μάτια άνοιχθῆτε!

ΕΡΡΙΚΟΣ

Γλυκειά κόρη σὺ, στελεμένη

σ' έμε τὴν ὥρα τὴ στερηῆ: ἀντισμένη κλῶνε, κομμένη απ' του πατέρα του θεου τὸ χέρι από μιὰν άνοιξιν άπόμακρη για μένα— βλαστάρι γεννημένο ελεύθερο! ὦ, αν ήμουν εκείνος που άλλοτε πρὸς τὴν πρώτη μέρα ξεκίνησε, με τί χαρά θά σ' εσφιγγα στο στήθος. "Ημουν τυφλός, τώρα τὸ φῶς με πνίγει και ὅλος προαίσθημα μπαίνω στον κόσμο τὸ δικό σου. Ναι, όσο, όσο πίνω απ' τὴν ψυχῆ σου, ὦ εικόνα ὅλη μυστήριο, τόσο αισθάνομαι πῶς βλέπω.

ΡΑΟΥΤΕΝΤΕΛΑ·Ι·Ν

Αἶ, τότε κύττα με όσο θέλῃς.

ΕΡΡΙΚΟΣ

Τί ὥραϊα

είναι τὰ ὀλόχρυσά μαλλιά σου! Πῶς ἀστράφτουν! Μαζί σου, ὦ πλέον αγαπημένο απ' τὰ όνειρά μου, τὸ πλοῖο του Χάρωνος για με; θά γίνῃ βάρκα βασιλική πού τὰ ὀλοπόρφυρα πανιά της άνοίγ' έπίσημα πρὸς της άδῆς τὸν ήλιο, πρὸς τὴν 'Ανατολή. Τὸν άνεμο απ' τὴ δύση τὸν νοιόθεις; Πῶχει χροῖσει άνάκουστος να πνῆ; ὦ πῶς τὰ γαλανὰ τὰ κύματα χαιδεύει, τὸν άππρο άφρὸ της θάλασσας της μεσημβρίας— πῶς με δροσιὰ μᾶς ραίνει διαμαντένια τὸ αισθάνεσαι; Κ' έμεις... άπάνω στα μετάρια και στα χρυσά γυρτοῖ μετροῦμε εὐτυχημένοι τὸ διόστημα πού μᾶς χωρίζει— από πού; ξέρεις; γιατί γνωρίζεις τὸ γλωρὸ νησί με τίς σημάδες πού γέρουν για να λούσουν τὰ βαρεία κλαδιά τους στο φαιτεινὸ τὸ κῆμα. Τὴ χαρά άκοῦς ὅλων τῶν άνοιξιάτικων πουλιῶν πού μᾶς προσμένουν...

ΡΑΟΥΤΕΝΤΕΛΑ·Ι·Ν

Ναί, τὴν ἀκούω!

ΕΡΡΙΚΟΣ

Αἰ κολά! ἔτοιμος εἶμαι. Ὅταν

ξυπνήσω κάποιος θὰ μὸν πῆ: "Ἐλα μαζί μου.

"Ἐπεὶ τὸ φῶς σβεῖ. Ἐδῶ μέσα θὰ παγῶση,

ἕνας ποῦ βλέπει ὡς κὶ ὁ τυφλὸς πεθαίνει.

"Ὡς τόσο σ' εἶδα—καί...

ΡΑΟΥΤΕΝΤΕΛΑ·Ι·Ν

Ἀποκοιμήσου,

δικός μου εἶσ' ὅταν ξυπνήσης.

Πόθε, μὲ τὴ δύναμί σου

νὰ τὸν γιάνω ὡς μὲ βοηθήσης.

(Κάνει σχήματα κοντὰ στὸ τζάκι, λέγουσα ταυτόχρονα).

Μαγεμένοι θησαυροὶ θέλουν νὰ βροῦν

στὸ φῶς, στὰ βάρη δὲ φωτίζου.

"Ἄδικα οἱ δράκοντες φωτιὲς σκορπίζουν,

οὐκ δυνατὴ τὴν τέχνη ὑποχωροῦν.

Μὰ ἐμεῖς ὑπηρετοῦμε μὲ χαρὰ μας

τὸν ἐλευθερωτὴ μας ἔχομ' ἄρχοντά μας!

(Μὲ χειρονομία πρὸς τὸν Ἑρρίκον).

"Ἐνο, δύο, τρία: Ξανανένοσαι

καὶ μὲ τὸ ξανανένομα ἐλευθερώνεσαι.

ΕΡΡΙΚΟΣ

Τὶ ἔπαθα; Ἀπὸ ποῖον ἔπνο ξυπνάω;

"Ἀπ' τάνοιχτο παράθυρο ποῖας ἀγῆς ἡλίου

μπαίνει τὸ χέρι μου χρυσόνοντας; ὦ αἶρα

πρωινή! Αἶ, οὐρανέ, τὸ θέλημά σου ἂν εἶναι,

ἂν αὐτὴ ἡ δύναμι ποῦ μέσα μου σαλεύει,

ἂν αὐτὴ ἡ νέα ὁρμὴ τοῦ στήθους μου ἔνα νεῦμα,

ἔνα σημεῖο εἶναι τοῦ θελήματός σου—τότε

θέλω ἂν ποτὲ μου ἀνασπῆθῶ τὰ βήματά μου

μὴ φορὰ ἀκόμα στὴ ζωὴ νὰ τὰ γυρίσω,

μὴ φορὰ ἀκόμα νὰ ποθήσω, νὰ πασχίσω,

νὰ ἐλπίσω, νὰ τολμήσω,—νὰ δημιουργήσω,

νὰ δημιουργήσω.

(ἔρχεται ἡ Μάγδα).

Σὺ εἶσαι, Μάγδα;

ΜΑΓΔΑ

Ἐξύπνησε;

ΕΡΡΙΚΟΣ

Ναί, Μάγδα, εἶσαι σύ;

ΜΑΓΔΑ (ὀλόχαρην).

Πῶς εἶσαι;

ΕΡΡΙΚΟΣ

Καλά! — "Ἄχ, καλά. Θὰ ζήσω. Αἰσθάνομαι: Θὰ ζήσω.

Τὸ αἰσθάνομαι.

ΜΑΓΔΑ (ἐξαλλῶ).

Ζῆ, ζῆ—ὦ καλέ μου! Ἐρρῖκε! Ἐρρῖκε!

Κ. ΚΑΤΕΠΟΥΛΟΣ

— Αὔριο βράδι θὰ γίνῃ στὴ σάλα τοῦ «Παρνασσού» πανηγυρικὴ παράσταση μὲ τὸ «Μυστικὸ τῆς Ζωῆς».

— Ὁ φιλόσοφος συγγραφέας τοῦ θὰ παραστήσῃ μπροστὰ στὸν κόσμον μὲ ποῖο τρόπο τὰ κατάφερε νὰ γίνῃ τόση κοινὴ στὸν τύπον γιὰ τὴς φιλοσοφικὰς ἀνοησίας του καὶ πῶς ξεμυάλισε τοὺς ἀμαυλοὺς γιαντροὺς μας.

— Ἡ παράσταση θὰ πετύχῃ γιὰ τὴν προστατεύουσιν οἱ κ. κ. Σημαντήρας, πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου, Κατσηδάκης Πρύτ. στὸ Πανεπιστήμιον, Ἀργυρόπουλος πρόεδρος τοῦ Παρνασσού, ὁ καθηγητὴς Κατσαρᾶς, ὁ Δ. Ἀραβαντινός, ὁ Μιταυτσῆς, ὁ Δ. Γ. Ράλλης καὶ ὁ Πετρίδης ἀξιωματικὸς τοῦ Πυροβολικοῦ.

— Δὲν μπορούσαν νὰ λείψουν ἀπὸ τέτια παράσταση οἱ ἐπισημότητες, γιὰ νὰ γίνῃ ἔτσι ἐπίσημον καὶ τὸ μακάριον.

Ο ΝΟΥΜΑΣ ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα Δρ. 10.—Γιὰ τὸ ἔξωτε-

ρικὸ φρ. χρ. 10

20 λεφτὰ τὸ φύλλον 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στὰ κισκία τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν Σταθμοῦ Τροχιόδρομου (Ὁφθαλμιατρεῖο), Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα, Ἐξάρχεια) στὸ βιβλιοπωλεῖο «Ἐστίας» Γ. Κολάρου.

Ἡ συντρομὴ πλερώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἐνὸς χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Κ Α Ι

ΠΡΑΜΑΤΑ

ΟΣΟ

γιὰ τὸ συγγραφέα τοῦ «Μυστικοῦ τῆς Ζωῆς» δὲν ἔχουμε νὰ ποῦμε πολλὰ λόγια· τὸν ξέρετε καὶ τὸν ξέρουμε· ξέρετε κὶ ὁ ἴδιος ἀρκετὰ καλὰ τὸν ἑαυτό του καὶ θὰ γελᾷ κἀτου ἀπὸ τὰ ἀγνιστρωμένα μυστάκια του γιὰ ὅσα γράφηκε καὶ γράφονται ἀκόμα στὴς φημερίδες γιὰ τὸ σοφὸ ἄτομό του καὶ τὸ σοφώτερον ἔργον του, μαδές. Ξέρετε καὶ τὴς φημερίδες μας· ξέρετε μὲ πόση λαφροκεφαλιά δημιουργοῦνε μεγάλους ἄντρες καὶ μὲ πόση τσαχπινιά σερβίρουν μπαγιατικά φαγιὰ στὸ κοινὸ, ὅταν τοὺς λείπουν «ἐπίκαιρα», ποῦ τὰ λένε, θέματα νὰ γιομίσουν τὴς κολῶνες τους. Συγγραφέας λοιπὸν καὶ φημερίδες παραμερίζουνε στὸ ἀριστερό, ἀφοῦ καὶ γιὰ νὰ δυὸ σοβαρὴ κουβέντα δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ.

Μένουν τώρα στὴ σκιερὴ ἀπάνου οἱ ἐπιστήμονες, ὅσοι ἀδιάντροπα ρεκλαμάρανε μὴ ἀνοησία—γιὰ νὰ μὴν τὴν ποῦμε «μπαγαποντιά»—ὅσοι ρεζιλέρανε δηλ. τὸ ἐπάγγελμά τους καὶ τοὺς τίλους τους γιὰ νὰ καθίσουνε στὸ σβέγκο τοῦ κοσμάκη ἕνα σαλιμπάγκο ποῦ βγήκε μέσα στὸν εἰκοστὸ αἰῶνα νὰ φωνάζει πῶς λύνει γιαντρικὰ ζητήματα δίχως νᾶναι γιαντρός καὶ βλέπει τί γίνεται στὸν πλανήτη Ἄρη δίχως νὰ ζυγῶσει κανονιάλι στὸ μάτι του.

"Ἄ δὲν μπαίνανε στὴ μέση οἱ γιαντροὶ—ὁ ἕνας καθηγητὴς, ὁ ἄλλος ὑφηγητὴς, ὁ τρίτος εἰδικὸς νευρολόγος, ὁ τέταρτος γενεκὸς... τσαρλατανολόγος, ὁ πέμτος... δὲν ξέρουμε κ' ἐμεῖς τί, — τὸ Κουρούπεω φιλοσοφικὸ κατασκευάσμα θὰ περνοῦσε γιὰ συνηθισμένον δημοσιογραφικὸν ἀνάγνωσμα, ἕνα εἶδος «Μαρία Πενταγώτισσα» ἢ «κατορθώματα Μουρούζη», κὶ ὁ κοσμάκης θὰ γελοῦσε μ' αὐτὸ ἢ δᾶκλαιγε... τὴν πεντάρη ποῦ ἄδικα θᾶδινε νάγοράσει τὴ φημερίδα ποῦ θὰν τὸ δημοσίευσεν. Μὰ, βλέπετε, καταπιαστήκανε τὴ δουλιὰ οἱ γιαντροὶ καὶ τὸ πρᾶμ' ἀλλάζει ὄψη ἀπὸ ἀνούσιο ἀνάγνωσμα μεταμορφώνεται σὲ ἀδιάντροπη τσαρλατανιά τοῦ χειρότερον εἶδους, ἕνα εἶδος δόκανο ποῦ στήνεται στὸν κοσμάκη,

ἀφοῦ ὄλ' οἱ ντοτόροι κλείσανε τὰ σοβαρὰ τᾶξθρα τους μὲ τὴ ρουκέτα πῶς πρέπει νὰ βρεθεῖ ἕνας ἡλίθιος Μαικήρας νὰ ποστηρίξῃ τὸν καινούριον αὐτὸ Ὁράτιο τῆς... δημοσιογραφίας νὰ τυπώσῃ τὸ ἔργον του... γιὰ νὰ δοξάσῃ τὴν πατρίδα!

Ξέρουμε γιὰτὶ μιλῆσανε οἱ γιαντροὶ. Μιλῆσανε ἀπὸ ρεκλαμομανία κὶ ἀπὸ φημεριδογραφοφωβία (δυὸ καινούριες ἐκδηλώσεις τοῦ ἐκφυλισμοῦ ποῦ θὰ μᾶς τὴς περιγράψῃ δίχως ἄλλο καμιά μέρα ὁ φίλιτος νευρολόγος κ. Μιταντοῆς) καὶ μιλῆσανε ἔτσι μόνον καὶ μόνον γιὰτὶ ὁ συγγραφέας τοῦ «Μυστικοῦ τῆς Ζωῆς καὶ τῆς ρεκλάμας» εἶναι δημοσιογράφος κ' ἔχει ἀπλωμένες τὴς ἀρίδες του σὲ πέντε ἔξη Ἀθηναϊκὰς φημερίδες. Ἄν ὁ συγγραφέας ἔκανε ἄλλη δουλιὰ—ἂν εἴτανε τσαγκάρης, νὰ ποῦμε—, πρῶτοι πρῶτοι οἱ γιαντροὶ ποῦ τονὲ ρεκλαμάρανε θὰν τονὲ στέλνανε νὰ κάνει συντροφιά τοῦ καημένου τοῦ Δέρβου ποῦ ἀνακάλυψε τὸ μυστικὸν νὰ γιαντρεῖ τοὺς κάλους. Νὰ χαίρονται καὶ νὰ μᾶς βγνώμονοῦνε οἱ ντοτόροι μας ποῦ τόσο ἀπαλὰ κρῖνονε τὸ βαριὸν φέρεμά τους. Ἄ δὲν τὸ εἶχαμε σ' ἀρρώστεια τους φημηκὴ, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, μ' ὄλο μας τὸ δίκιο, πῶς συγγραφέας καὶ γιαντροὶ ἔχουν κάνει κάτσια μυστικὴ εἰσαγῶγα μὲ σκοπὸ νὰνακαλύψουν τὸν ἡλίθιον Μαικήρα ποῦ θὰκρηβοπλεροῦσει τὴς ἀδιάντροπες ρεκλάμας τους.

"Ἄλλη ξήγησι δὲ χωρεῖ. Ὅτε ὁ κ. Δημητρακόκλι εἶναι τόσο μωρὸς νὰ πιστεύῃ ὅσα γράφῃ κὶ ὅσα τοῦ γράφουνε, οὔτε οἱ γιαντροὶ μας τόσο ἀστοιχείωτοι νὰναγρωρίζουνε γιὰ συνάδεξφό τους ἐκείνον ποῦκανε τὴν τρομερὴ ἀνατομικὴ ἀνακάλυψιν πῶς ὁ «διφθαλὸς εἶναι ἡ κορυφὴ τοῦ στομάχου». Εἶναι τόσο ξυπνοὶ ὄλοι τους, καὶ γι' αὐτὸ δὰ βαλδήκανε νὰποκουτιάνουνε τὸν κόσμον.

Ο ΘΕΟΤΟΚΗΣ

μᾶς τὰ εἶπε παστρικά καὶ ξάστερα στὴ Βουλῇ ἢ θᾶχουμε στρατὸ ἢ δὲ θᾶχουμε. Σήμερα βέβαια δὲν ἔχουμε. Μὰ γιὰ νᾶχουμε ὕστερ' ἀπὸ μερικὰ χρόνια. πρέπει γιὰ μερικὰ χρόνια νὰ μὴν ἔχουμε αὐτὸ πούχουμε σήμερα καὶ τὸ λέμε στρατὸ.

"Ἀληθινὰ καὶ τίμα λόγια—δὲν τὸ κρύβουμε, κὶ ἂς φωνάζανε οἱ ἀντιπολιτευόμενοι πῶς αὐτὸ ποῦ ζητάει ἡ Κυβέρνησι δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ ἀφοπλισμὸς τοῦ Κράτους. Παραδέχονται δηλ. οἱ ἀντιπολιτευόμενοι πῶς σήμερα εἶναι ὀπλισμένον τὸ Κράτος. Τὸ λένε μοναχά, μὰ δὲν πιστεύουμε καὶ νᾶν τὸ παραδέχονται. Εἶναι πῆ καὶρός νὰ πᾶψουμε νὰ λέμε ὅ,τι δὲν πιστεύουμε, γιὰτὶ μὲ τὸ νὰ λέμε καὶ νὰ παραλέμε πῶς ἔχουμε στρατὸ, πάθαμε τὸ μασκαραλίκι τοῦ 97 καὶ δὲν ἀξίζει νὰ πᾶθουμε κὶ ἄλλο τίτιον ἀργότερα.

Τ' αὐτὰ βᾶφουνται μὲ μωροκὶα κὶ ὁ στρατὸς γίνεταί μὲ πρᾶδες. Νὰ παρακαλέμε μοναχά, ἕνα βρεθοῦν οἱ παρᾶδες, νὰ βρεθοῦν κ' οἱ ἀθρώποι ποῦ θᾶχουν τὴ δύναμη καὶ τὴν ὄρεξιν νὰ δουλέψουν τίμα καὶ νᾶν τονὲ φτειάζουνε.

Αὐτὸ ταιριάζει νὰ πῆ κανεὶς ὕστερ' ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Θεοτόκη, καὶ τίποτ' ἄλλο.

ΚΑΛΑ

κὶ ἄγρια τὰ βρίσκουν ὄλοι τὰ καινούρια Κυρβεντικὰ νομοσχέδια, ἀλλά...—βλέπετε αὐτὸς ὁ διάλογος ὁ ἀλλὰ ἐμποδίζει πάντα νὰ γίνῃ τίποτα καλὸ στὸν τόπον μας—ἀλλά, ποῦ λέτε, «προσκρούουν εἰς τὰ ἴδια συμφέροντα πολλῶν βουλευτῶν».

Καταλάβετε τί τρέχει; Ὁ βουλευτὴς στέλνεταί στὴ Βουλῇ νὰ κοιτάξῃ τὰ συμφέροντά του, κὶ ὅταν τύχῃ τὰ συμφέροντα τοῦ κ. βουλευτῆ νὰ μὴ συμφ-

νούν με τὰ ἔθνικα συμφέροντα, ὁ κ. βουλευτὴς θὰ πολεμήσει τὸ ἔθνος καὶ ὁ κ. Λαὸς—γιατὶ αὐτός, θαρροῦμε, εἶναι τὸ ἔθνος—θὰ καθίσει με σταυρωμένα τὰ χέρια καὶ θὰ τὴν ξεσταυρώσει αὔριο πῦρ θὰ ξαναψηφίσει τὸν ἴδιον τὸν κ. Βουλευτὴ καὶ θὰ τὸν ξαναστείλει ἐπὶ τὴ Βουλὴ νὰ ξανακοιτάξει πάλι τὰ συμφέροντά του.

Ἔτσι πολιτεύονται ἐπὶ Ρωμαιοὶ καὶ νὰ μᾶς συμπαθᾶτε!

ΕΝΑ

πολύ δυνατὸ ἄρθρο δημοσίεψε τὸ «Ν. Ἄστου» τῆς περασμένης Πέμπτης με τὸν τίτλον «Ὡ, Σύνταγμα κακόμοιρο!» Ἐπὶ τὸ ἄρθρον αὐτὸ γίνεται κουβέντα γιὰ τὸ κουρελιασμένον Σύνταγμα μᾶς καὶ γιὰ τοὺς στρατιωτικὸς βουλευτὰς πού τῶρα ζητᾶει ἡ Κυβέρνηση με τὰ καινούρια τῆς νομοσκέδισαν νὰν τοὺς βγάλει ἀπὸ τὴ Βουλὴ καὶ νὰν τοὺς στείλει ἐπὶ τὸ στρατὸ νὰ κοιτάξουν τὴ δουλιὰ τους.

Ἡ Πολιτεία λέει τὸ «Ν. Ἄστου», θὰ πῆ στον ἀξιοματικό· «Δὲ σὲ προδιδάξω, ὅσο δὲν ὑπερτερεῖς ἐπὶ τὸ στρατὸ, ὅσο δηλ. δὲ γίνεσαι ἱκανὸς νὰ προδιδαστεῖς».

Κι ὅταν ἡ Πολιτεία λέει αὐτὰ τὰ λογικά, ὀρθά, πατριωτικώτατα καὶ συνταγματικώτατα λόγια, οἱ ὑπερσυνταγματικοὶ σοὺ ἀπαντοῦν·

—Μπά! μπά! μπά! Νὰ μὴ πολιτεύονται οἱ ἀξιοματικοὶ; Πάνε οἱ θεομοί!

Κι ὅταν τοὺς πτεῖς·

—Τότε νὰ μεταβαλοῦμε λοιπὸν τὸ Σύνταγμα! Σοὺ ἀπαντοῦν·

—Αὐτὸ τὸ θεσπέσιον Σύνταγμα θὰ μεταβαλοῦμε;

Ἄλλὰ μήπως ὅσοι—μιλᾶνε πάντα τὸ «Ν. Ἄστου»—πρεσβεύουν καὶ δογματίζου ἐστὶ σοὺ λέν καὶ «Δὲ θέλομε στρατό;»

Οὔτε αὐτό. Σοὺ λένε σ' ἕλους τοὺς τόνους·

—Στρατό! Στρατό! Στρατό!

Τώρα πῶς μπορούμε νὰχοῦμε στρατὸ με τέτλια χάλια, ἄλλο ζήτημα πού οὔτε τὸ «Ν. Ἄστου» οὔτε ἐμεῖς μπορούμε νὰν τὸ λύσομε. Ἴσως νὰν τὸ κόβουν, ἀλλὰ Γόρδιο δεσμό, με τὴ σκουριασμένη σακαράκα τους οἱ στρατιωτικοὶ βουλευτὰδες.

Ο ΛΟΓΙΩΤΑΙΟΣ

τῆς Κύπρου πού γιομίζει κάθε τόσο τὴν «Ἀλήθεια» τῆς Λεμεσοῦ με ψευτιές, τσαμπουνάει πάλι τίς προάλλες χίλιες δυὸ ἀνοησίες γιὰ τὸ Γλωσσικὸ ζήτημα, πού δὲν ἀξίζουν οὔτε νὰ γελάσει κανεὶς μ' αὐτιές. Σὲ δυὸ μοναχὰ ψευτιές του θάπληκτῶμε—γιὰ στερεὴ φορὰ—κ' ἐπειτα πῶς ἄς λέει ὅτι θέλει κανεὶς δὲ θὰν τὸν ἐνοχλήσει.

Ὁ Λογιώτατος λοιπὸν—πού τώρα ὑπογράφεται καὶ με ψεύτικο ὄνομα, Ν. ΚΑΛΑΣ—λέει πῶς ἐπὶ 1901 πού γνώρισε τὸ διευθυντὴ τοῦ «Νουμᾶ» ἐπὶ τὴν «Ἐστία» (ὁ διευθυντὴς τοῦ «Νουμᾶ» δὲ γνώρισε ποτε οὔτε κανέναν Καλὰ οὔτε κανέναν Κακὰ) τονε γνώρισε γιὰ «καθαρευουσάνον καὶ ὑπὸ τοιαύτην ἰδιότητα ἤρχισε τὸν «Νουμᾶν». Ὁ διευθυντὴς τοῦ «Νουμᾶ» ἐπὶ 1900 τύπωσε τὴ Λαϊκὴ ἀνθολογία του πού κάθε ἄλλο παρά δείγμα καθαρευουσιανισμοῦ εἶναι· κ' εἶχε δημοσιέψει τόσα καὶ τόσα ἄρθρα ἴσαμε τότε ἐπὶ τὴ δημοτικὴ καὶ γιὰ τὴ δημοτικὴ.

Παραπάνου κουβέντα γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα δὲν ἀξίζει νὰ γίνει.

Ἡ δευτέρη ψευτιά τοῦ Κυπριώτη Λογιώτατου εἶναι πῶς ὁ κ. Ψυχάρης προσπάθησε ἀνά ἰδρύση τὸν Σύλλογον τῆς Ἑθνικῆς Γλώσσας, ἐνῶ ὅλοι ἐδῶ τὸ ξέρουν πῶς ὁ κ. Ψυχάρης οὔτε ἀνακατάθηκε καθόλου μ' αὐτὸν τὸ Σύλλογον.

Λέει καὶ ἄλλα χοντρά ψέματα ὁ Λογιώτατος· μὰ ποῖος Λογιώτατος σήμερα δὲ λέει ψέματα ὅσα θέλει νὰ χτυπήσει τὴν Ἀλήθεια!

Ὁ φίλος κ. Μ. Φραγκοῦδης τῆς «Ἀλήθειας» καλὰ θὰ κάνει νὰ καθαρίσει τίς στήλες του ἀπὸ τέτιο σαλλίγαρο.

ΚΑΠΙΟΣ

φίλος μᾶς γράφει πῶς μπορούσε ἀξιόλογα ἡ Κυβέρνηση, μὰ καὶ τὰποφάσεις νὰ κλείσει γιὰ κάμποσα χρόνια τίς στρ. σχολές γιὰ νὰ σταματήσῃ λίγο τὴν ἀξιοματικοποίηση, μπορούσε, λέει, ἡ Κυβέρνηση τὸ ἴδιο μέτρο νὰ ἐφαρμόσει καὶ ἐπὶ τὸ Πανεπιστήμιον.

Καὶ συμπεραίνει ὁ φίλος· «δὲν παραγίνανε μοναχὰ οἱ ἀξιοματικοὶ· παραγίνανε κ' οἱ ἐπιστήμονες καὶ πρέπει νὰ γίνει καὶ ἀπὸ τὰ δυὸ αὐτὰ προϊόντα κάπια παρακράτηση γιὰ νὰ μπορέσει ἔτσι νὰ πάρει λίγο πένου του αὐτὸς ὁ τόπος».

Δὲν ξέρουμε ἀν ἔχει πέρα πέρα δικίον ὁ φίλος, μὰ τὴν τυπώνομε τὴ γνώμη του καὶ ἄς τὴ συζητήσουν οἱ ἀναγνώστες μᾶς—κατὰ τὸ κέφι του ὁ καθένας καὶ κατὰ τίς ἰδέες του.

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ

ΚΗΡΥΜΓΑ

Ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χόρῳ καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀντίειλεν αὐτοῖς.

Ματθ. 4.

Ὁ περὶ βροντόφωνος ἀπ' τοὺς Προφῆτες Ἡσαΐας προλέγοντας τοῦ κόσμου τὴν κατάστασιν ἐπὶ τὸν καιρὸ πού θὰ ἐρχόντανε ὁ Χριστὸς καὶ τὴ δύναμιν τοῦ λόγου καὶ τῆς διδασχῆς του λέγει αὐτὰ τὰ λόγια· «Ἐσὺ γῆ τοῦ Ζαβουλὸν καὶ γῆ τοῦ Νεφταλεὶμ, σὺ δρόμον τῆς λίμνης, ἀντίπερα ἀπ' τὸν Ἰορδάνη, ἐπὶ Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, ὁ λαὸς ὁ καθισμένος ἐν σκοτάδι, φῶς εἶδε μέγα καὶ τοῖς καθισμένοις ἐν τόπῳ κ' ἡσυχίας θανάτου φῶς τοὺς ἀντίειλεν». Αὐτὰ τὰ λίγα λόγια κλειοῦνε τὴν κρίσιν γιὰ τὴν ἱστορία ὅλου τοῦ κόσμου καὶ τοῦ παλιοῦ καὶ τοῦ νέου. Σκοτάδι, τόπος κ' ἡσυχίας θανάτου τοῦ κόσμου ἡ ζωὴ, μακριὰ ἀπ' τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀλήθειαν του. Φῶς μέγα, φῶς ὄχι ἐπὶ βασιλεῦμα του, παρά ἐπὶ τὴν ἰσορροπία τῆς Ἀνατολῆς του, ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ὅλα τὰνάποδα· χωρὶς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ οὔτε φῶς τοῦ ἡλίου, οὔτε τῆς Δύσης τὰ τρανταφυλλένια χρώματα, οὔτε τοῦ φεγγαριοῦ ὁ χλωμὸς τρεμόφωγος, οὔτε τῆς ἀστροφωγίας τὸ ἡσυχιωμένο φῶς· σκοτάδι παχὺ, βαχλιασμένο κ' οὐγγρὸ τοῦ τάρου σκοτάδι, τοῦ θανάτου μαῦρες φτεροῦγες. Με τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ, φῶς μέγα, φῶς πέρα ἐπὶ τὴν Ἀνατολήν πού δείχνει πῶς ζοπίσω του ἀκολουθεῖ μέρα ἡμέρα καὶ φωτερὴ. Σκοτάδι καὶ θάνατος ἀπ' τὴν μὴ ζευγαρωμένα, φῶς καὶ ζωὴ ἀπ' τὴν ἄλλη ἀδερφομένη, αὐτὴ εἶναι ἡ εἰκόνα πού με λίγες λέξεις μᾶς παρουσιάζει ὁ μεγαλόφωνος προφήτης.

Καὶ ἡ εἰκόνα του αὐτὴ πάντα θὰ πετᾷ ἀπάνω ἐπὶ τὸν ὀρίζοντα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, τῆς ζωῆς τῶν λαῶν, τὸν ὀρίζοντα τῆς ζωῆς τῶν ἐθνῶν. Τὸ σκοτάδι εἶναι ὁ θάνατος καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐθνῶν. Νὰ ἐμεῖς τὸ ἔθνος, ὅπου ἐβγαλε φῶς καὶ γνώση, σ' ὅλον τὸν κόσμον, πού εἴμαστε σήμερα; Μέσα ἐπὶ τὸ σκοτάδι τῆς ψευτίας καὶ τῆς ἀγνοσίας, τεντωμένοι ἀποκάτω ἐπὶ τὸ φαρμακωμένο δέντρο τοῦ θανάτου. Εἶναι τόσο παχὺ ὁλόγουρ μᾶς τὸ σκοτάδι πού οὔτε βλέπομε οὔτε νοιώθουμε τί τρέχει κοντὰ μᾶς· λόγια μοναχὰ, λόγια, λόγια, ὅπως κάνουνε κ' οἱ τυφλοὶ πού πάντα σκοτάδι εἶναι ξαπλωμένο μπροστὰ τους. Σκοτάδι παντοῦ. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν μᾶς, τὴν κοινωνίαν μᾶς, εἰς τὰ ὑπουργεῖα μᾶς, ἐπὶ τὴν Παιδείαν μᾶς, τὴν Δικαιοσύνην μᾶς, τὸ καθετὶ μᾶς μικρὸ ἢ μέγα. Ἡ ἐκκλησία με τὸ σκοτάδι τοῦ τύπου κλείει μπρὸς ἐπὶ τὸν

κόσμον τὸν δρόμον τῆς ζωῆς. Ὅταν βλέπω ἀπ' τὸ θυμιατὸ μέσα ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν νὰ σηκώνεται ψηλὰ σιγά σιγά τοῦ λιθανιοῦ ὁ μυρισμένος καπνός, βρίσκω τὸ σάκωμα τοῦ τύπου πού πνίγει τὴν γνώσιν τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς θέλησῆς τοῦ Θεοῦ. Καπνὸς μυρωδάτος, τύποι παχουλοὶ, νὰ ἡ θρησκεία μᾶς· κ' ὁ χριστιανικὸς λαός; Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, λαὸς καθισμένος ἐν σκοτάδι, ἐν τόπῳ καὶ ἡσυχίας θανάτου. Ἡ κοινωνία μᾶς; Τὸ ἴδιο καὶ χειρότερον. Ποῖος ἀνάμεσά ἐπὶ τὴν κοινωνίαν θέλησε ποτε νὰ ἰδῆ τὴν ἀλήθειαν; πού φάνηκε τὸ φῶς; Μέσα ἐπὶ τὴν κοινωνίαν ὁ πρόστυχος τιμιάται, ἀν κουδουνίξῃ τὸ πουργεῖον του, κ' ὁ τίμιος καταφρονιέται γιατί ἀπ' τὴν τιμιότητά του ἀπόμεινε φτωχός. Κι' ὄχι μοναχὰ αὐτό· ὁ ἀρχοντοπρόστυχος λογιέται ἐξυπνος, καὶ ὁ φτωχοτίμιος κουτός. Ὅλοι ξέρουμε τὴν ἀλήθειαν καὶ κανέναν δὲν θέλει νὰ τὴν πῆ, κανέναν νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ. Πάμε ἐπὶ τὴν κάλπην νὰ ψηφίσουμε τοὺς ἀρχόντους μᾶς, τοὺς βουλευτὰδες μᾶς, τοὺς δημάρχους μᾶς. Ξέρουμε πῶς ὁ τάδες ὑποψήφιος εἶναι τοῦ σκοινοῦ καὶ τοῦ παλουκιοῦ, τῆς ὀργῆς καὶ τῆς καταράς, καὶ τόνε ψηφίζομε, γιατί εἶναι ἀπ' τὸ κόμμα μᾶς· ὁ ἄλλος ὑποψήφιος ξέρουμε πῶς καὶ τίμιος εἶναι καὶ φωτισμένος καὶ τὴν πατρίδα ἀγαπᾷ, τόνε μαυρίζομε ὅμως γιατί δὲν εἶναι ἀπ' τὸ κόμμα μᾶς. Σκοτάδι παραδέρνει τὸ μυαλό μᾶς, θάνατος ἔχει ξυλιασμένα τὰ χέρια μᾶς. Κι' ἔτσι παντοῦ ἐπὶ τὴν δουλειὰ μᾶς ἐπὶ τὸν περίπατό μᾶς, ἐπὶ τὰ ταξείδια μᾶς, ἐπὶ τὰς βεγγέρες μᾶς, ἐπὶ τὰς παντρῖες καὶ ἐπὶ τὰς κουμπιῖες μᾶς ἀκόμα. Τὸ ἴδιο καὶ ἐπὶ τὸ μαῦρον σκοτάδι παρακυλᾷ καὶ τὰ ὕπουργεῖα μᾶς. Πολὺ καλὰ ξέρετε ὁ ὕπουργός πῶς ὁ τάδες Εἰσαγγελεῖας κ' ὁ δεινὰ Δικαστῆς εἶναι τίμιος ὑπάλληλος κ' ἀληθινὸς πατριώτης· ὅταν ὅμως κανέναν ἀρχοντοχωριάτη ἢ κανέναν ἀρχοντοτραμποῦκο, πού περετῶ τὸ κόμμα, τὸν ἀδράξῃ ὁ καλὸς ἐκεῖνος ὑπάλληλος ἀπ' ταῦτ' ἰδιὰ γιὰ δέκα ἢ γιὰ ἑκατὸ κακούργηματα, αὐτὸς τοῦ βίχνει τὴν μεταθεσὴν του ἢ τὴν πᾶψιν του, κ' ὁ καλὸς ἐκεῖνος ὑπάλληλος ἢ νεκρώνει τὸν ζῆλον του καὶ γίνεται κ' αὐτὸς ὡς τὸν ἄλλο ποσαπαρνηθὲς, ἢ ἀπὸ σπρωχτῆ καὶ διωχτῆ ἀπὸ κάθε γωνίᾳ τοῦ Βασιλείου πεθαίνει με καμμένη τὴν καρδίαν καὶ ψημένο τάχειλιν ἀπ' τὸν καμὸ πού δὲν μπόρεσε νὰ δουλέψῃ, ὡς ἤθελε, τὴν ἀγαπημένην του πατρίδα. Μὰ σκοτάδι παχὺ, πού τὸ πιάνης ἐπὶ τὰ χέρια, νὰ θάνατος ἀληθινός κ' ὄχι ἡσυχίας θανάτου. Καὶ ἡ Παιδεία μᾶς; Ποῖο ποτάμι θὰ μᾶς δώσῃ πλημμύρα δακρύων νὰ κλάψωμε γιὰ τὴν παιδείαν μᾶς; Πού εἶναι ὁ Ἰερεμίας πού θὰ θηνήσῃ τὸ ἔθνος μᾶς, πού ὕστερα ἀπὸ παιδείαν βδομηντᾶχρονη, θεότυφλο παραδέρνει μέσα ἐπὶ τὸ παχὺ τῆς ἀγραμματοσύνης σκοτάδι, γιατί ἔτσι τὸ καταδίκασε ἡ βλακεία κεινῶν, ὅπου εἶχανε τὸ χρέος νὰ το φωτίσουν καὶ νὰ το γρυμματέψουν; Καὶ ἡ Δικαιοσύνη μᾶς; Σκοτωμοί, λαβωμοί, ἀρπαγές, κλεψιές, ἀτιμίες, ψευτοκρίσεις, ὅλα τὰ κακούργηματα, πού σημαδεύει ὁ Ποινικὸς νόμος, ἀμέτρητα ἄν τὴν ἄμμο τῆς θαλάσσης τὴν παραστέκουνε, ἀθάνατο μνημοῦρι τοῦ ξεπεσμοῦ τῆς. Σκοτάδι λοιπὸν κ' ἐδῶ, καὶ τὸ σκοτάδι εἶναι θάνατος.

Θεὲ μεγαλοδύναμι, Θεὲ πού εἶσαι τὸ ἀκούμητο φῶς τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς σπλαχνίας ἢ ἀστέρηντη πηγῆ, λυπήσου ἀκόμα μὴ φορὰ τὸ λαὸ σου καὶ στείλε του φῶς καὶ γνώσιν. Ὅπως ἐκαταντήσαμε, μοναχὰ τὸ παντοδύναμον χεῖρ σου μπορεῖ νὰ μᾶς λευτερώσῃ ἀπ' τὸ σκοτάδι καὶ τὸ θάνατον. Ἐμεῖς γενήκαμε ἡ Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, «ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου». Καυκιώμαστε πῶς εἴμαστε βλαστάρια κεινῶν πού πρὶν ἔρτης ἐπὶ τὸν κόσμον ὁ ἴδιος με σάρκα ἀνθρώπου, πήρανε μὴν ἀχτί-

δα του θεϊκού σου φέγγου και λάψανε μ' αυτή στη γη στην οικουμένη, που όταν ήρτες πρώτοι σφιχταγκαλιάσανε το λαμπερό σου κήρυγμα, Κορθινοί κι' Αθηναίοι, Σαλονικιοί κι' Εφέσιοι, και Φιλιππίσιοι και Κολλοσηνοί κι' όλοι οι προπατόροι μας, και ξαναγεννηθήκανε και τρανέψανε· και τώρα καταντήσαμε τάποπάτια της Ανατολής, ή πομπή και το περίγελο θινώ που χτές ακόμα τρώγανε βελάνια, όταν δεν ιτρώγανε τα παιδιά τους. Ρίξε μια ματιά στη δυστυχία μας, όπου να είναι το όνομά Σου δοξασιμένο κι' εύλογημένο εις τους αιώνας Αμήν.

Ο κήρυκας του Νουμά.

ΜΥΣΤΙΚΟ

(L. Stecchetti)

Μια αίματοσιτάλαχη πληγή
κρούβω βαθιά στα στήθη,
Που αγάλι αγάλι σβύνοντας
σιδόν τάφο μ' άργοφέρονει:
Στη μινρη θλίψη μου ή καρδιά
σάν τό κερί αναλύθη,
Γιατί ή αγάπη μου κρυφή
στα φυλλοκάρδια γέρονει.

Σάν ήλιου φώς πασίχαρο
γλυκοθωρῶ σιμά μου
Τόν πρυφολατρεμένο μου,
σιό πλάι μου διαβαίνει
Κι' άσώω σά σωροβόλιασμα
βαθιά στα σωδικά μου
Χαράς και πόνον όρμη μαζί
νά με γοργοπεθαίνει

Άπ' τη στιγμή π' αγάπησα
χωρίς καμμιάν έλπίδα
Τόκλεισα μέσα στην καρδιά
τό μαύρο μυστικό μου,
Ποτέ άπ' την τόση φλόγα μου
δέν θέ νά νοιώσει άχτίδα
Μηδέ θά μάθει σάν σβυστώ
τό νεκρικό καημό μου.

Κι' όμως πώς θέλω σάν τόν δῶ,
θεομή ν' ανοίξω άγκάλη,
Νά του φωνάξω — Σ' αγαπῶ
νά! πάρε'τη την καρδιά μου—
Πώς τῶν ματιῶν του θάθελα
ν' αντίρουζα τό κάλλη·
Μ' άχ! τρέμ' ή δόλια μου καρδιά
και σβύνει' ή ματιά μου.

ΝΑΞΙΠΠΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Αγαπητέ Νουμά,

Στη ζαχαρένια κ' εφτάζυμη—έχει και λίγο πιπέρι, μα ίσως χρειαζότανε κοντά στη ζάχαρη—αάπιστολική επιστολή» του Έρμονα, του φίλου σου και φίλου μου—δέχομαι τόν τίτλο που μου κάνει την τιμή να μου δίνη—δέ βρίσκω τί νάπαντήσω, γιατί βλέπω κέγώ πως είναι στενές οι στήλες έφημερίδας για τέτλια ζητήματα. Βαζω λοιπόν τελεία και παύλα στις μεγάλες αυτές κουβέντες, που δέν έβγαλα έγώ στη μέση, αφού μόνο σε παρακαλέσω, έτσι για την άκριβεια, να βάλης τις ακόλουθες δυο-τρεις σημειωσοῦλες στο άρθρο του φίλου σου και φίλου μου Έρμονα :

Α'. Αφού «την παλιά άριστοκρατία την είχε ξαωχεριάσει τό σόι της σκλαβιάς», τή νέα κοινωνία τή νικήτρα που βγήκε άπ' την αρχαιότερη δέ μπο-

ρούμε να την πούμε κοινωνία σκλάβων. Αφού νίκησε κ' έπιασε τόν τόπο της παλιάς, είναι ή κοινωνία τῶν νέων λευτέρων. Κι αυτό χωρίς να ζητάσουμε τί είναι λευτεριά και τί σκλαβιά, που δέν θά βρίσκαμε τήν άκρη.

Β'. Ότι στη νέα θρησκεία βρίσκανε πολλή παρηγοριά οι δούλοι, σάν άνθρωποι κι αυτοί, είναι πολύ φανερό· μα δέν βλέπω τήν άπόδειξη ότι οι λεύτεροι δέν τή βρίσκανε τήν ίδια παρηγοριά. Αφού κιόλας—όπως μπορεί να τό δῆ όποιος θέλει στο πολύ κοινό βιβλίο: *La cité antique* του Fustel de Coulanges—άφεντάδες και σκλάβοι δέν είχανε μεγάλο χάρισμα ανάμεσό τους, σάν έγεννήθηκε ο Χριστιανισμός, κ' ή νέα κοινωνία είτανε πειά ζυρωμένη. Βγαίνει λοιπόν πως ο Χριστιανισμός δέν έγινε ή θρησκεία τῶν σκλάβων, έτσι ειδικά που τό θέλει ο Έρμονας, παρά ή θρησκεία εκείνων που τονέ δέχτηκαν, όποιοι κι άν είτανε. Κι από τους πρώτους πρώτους ο άριστοκράτης στόν κύβο Διονύσιος ο Άρεοπαγίτης.

Γ'. Ο Σόλωνας που παινεύεται:

Πολλούς δ' Αθήνας, πατριδ' εις θεόκτιτον
άνήγαγον πραθέντας κτλ.,
τούς δ' ενθάδ' αυτού δουλίην άεικία
έχοντας, ήθη δεσποτών τρομευμένους
έλευτέρους έθηκα.

και δείχνει μ' αυτά πως συμπονάει, δέν ξέρω, μα θαρρώ πως δέν είτανε σκλάβος ούτε λογάριζε πως θά δαρθῆ κι αυτός μια μέρα και θά συμπονεθῆ παρόμοια.

Δ'. Δέν με πείραξε μένα ή κατηγορία τῶν νοσοκομείων καθόλου, παρά είπα ίσα ίσα πως κέγώ τά σιχαίνουμαι. Και για τή άχριστιανική φιλανθρωπία, που έννοει και καλά να σώση δυστυχισμένους που τους βαρέθηκε ή ζωή» έξηγήθηκα πως δέν υπάρχει τέτλια, παρά μόνο υπάρχει ή γνωστή όλου του κόσμου φιλανθρωπία.

Ε'. Ξέρω πως κάποις μίση βγαίνουν από μεγάλες άγαπες· μα, θαρρώ, τά μίση αυτά πάλι τά λένε άγαπες ή πόνοους ίσως ή επί τέλους ό,τιδήποτε. Τό ζήτημα δέν είταν αυτό. Έγώ ρωτούσα τήν αγάπη που τηνέ βρίσκει μέσ' στις θεωρίες του ο Έρμονας· τήν αγάπη και τή συμπάθεια, που είναι του συμπονάρη Χριστιανισμού.

Αυτά μόνο, αγαπητέ Νουμά, και χαιρετίσματα στο φίλο μας. Πέ του πως όποτε βρω καιρό, θά καλοδιαβάσω τό Νίτσε αφού τόσο τον αγαπάει μα κι αυτός για τό τίδοτο του Νίτσε άς διαβάση του *Lamennais* τό *Paroles d'un croyant*. Και πέ του άκόμη πως για τό ότι οι θεωρίες τῶν Δαρβινιστάδων δέν είναι όπως τό: NaCl=άλάτι κοινό, έρχεται πολύ επίκαιρο έν' άρθρακι στόν τελευταίο «Ιατρικό Μηνύτορα» (του Ρόκκου) για τό ξεδιάλεγμα τῶν κομμειῶν, άν κι όχι σπουδαίο. Κι άκόμη πως, αφού θέλει να σκετίση τό Χριστιανισμό με τό εργατικό και οικονομικό ζήτημα, δέχομαι μια χαρά τή γνώμη του κ' εύλογῶ τό Χριστιανισμό, που ξέρει και κάνει τους σκλάβους ελευτέρους. Και για δέν τί όμορφα που τό φωνάζουν οι τελευταίες έκλογές στην Άγγλία, της Γερμανίας ο αναβρασμός, ή Ρωσία ή φουρτουνιασμένη! Όμως μου φαίνεται πως στο πρώτο του άρθρο, τό δουλική δέν είχε σέση με κοινωνικά κ' οικονομικά πράματα, παρά είχε να κάνει με τήν ψυχή ή τό κάτι εκείνο που δέν τό ξέρω τί είναι και που δέν τό θέλει ο φίλος μας ο αγαπημένος. Τέλος θέλω να του πῆς—βλέπεις δέν έχουσε σωμό οι άπορίες μου—πως αφού μάχεται τό Χριστιανισμό και του φαίνεται πως είναι ή θρησκεία τῶν σκλάβων, πρέ-

πει, για να τον άφανίση, να ζητάη τή λευτεριά του ανθρώπινου γένους. Αυτός όμως, αφού λείε λευτεριά πως είναι τό να μπορείς να σκλαβώνης τους όμοιους σου, χαρίζει έτσι τήν αιώνιότη στη θρησκεία τῶν σκλάβων, στο Χριστιανισμό. Μπράβε του και Γειά σου.

I. Σ.

15. 1. 1906.

«LA BALANCE» (VIESSY)

Revue russe littéraire et artistique.

Troisième année.

Chaque mois 80 pages au moins avec dessins et culls de-lampe originaux. Union postale: un an—18 fr. Rédacteur en chef: Serge Poliakoff.

Moscou, Place du Théâtre, Métropole, 23.

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

Ο ΒΕΛΙΣ... κτλ.

Ο Βελισάριος είναι δράμα σε τρεις πράξεις παρμένες άπ' τή Βυζαντινή Ιστορία και βραβεμένο, ά δέ γελιέμαι, στο Λαοσαείο. Η ρεκλάμα του «Μυστικού της ζωής» μαζώξε άρκετό κόσμο στο θέατρο που τυπικά χεροκρότησε τό δαφνοστεφάνωτο έργο. Οι θεατρίνοι παίξανε όσο καλά μπορούσαν, άν και δέν ξέρω γιατί σ' όλη τήν παράσταση μου κάνανε τήν έντύπωση ανθρώπων που κάποις βάρος μεγάλο πλακώνει τό στήθος τους και δυσκολέθει τήν άναπνοή τους. Ίσως να είτανε συγκινημένοι άπ' τή δόξα της διδαχής έργου ένου τόσο φημισμένου συγγραφέα, ή μήπως σε κάθε στίχο πουλεγαν έπαιρναν κι άνάσα άνακούφισης πως ξεφορτώνουν τάχα κομμάτι άπ' τό πελώριο στιχοστιθάγμα που κουβαλούσανε στη ράχη τους. Ποιος ξέρει. Μερικές καλές γριούλες στους τελευταίους πάγκους της πλατείας καθισμένες θυμήθηκαν τά νειάτα τους όταν πηγαινόντας στο μακαρίτικο θέατρο «Παρθεισος» χύνανε τά δάκρυα ποτάμι με τό συγκινητικώτατο έργο «Πίστις, Έλπίς και Έλεος». Κατά τά άλλα «πλήρης έπιτυχία έστειψε κτλ.»

A. Σ.

Γ. Γ. "Α, λησμόνησα! Τό έργο είχε ώραϊα... άποθέματα!

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΚΙ ΑΛΛΗ ΞΥΠΟΛΥΓΗ

Φίλε «N cyma»,

Βλέπω και κάποις Καστελλοριζιώτης—να πουχεις φίλους και στο Καστελλόριζο άκόμα· πολύ μεταδοτική θῆνη ή έπιδημία σου κι ο Θεός να μας φυλάξη—σου στέλνει μια όνομαστική άπόλυτη του Μιστριώτη. Μα από Μιστριώτικες ξυπόλυτες κι άλλο τίποτα. Αφού τις αγαπάς, να σου προμηθέψω πολλές. Τώρα με πρώτη φόρτωση λάβε μια παχειά και καλοθερμμένη που μου είναι ή πεϊδ πρόχειρη. Δέν στην τυλίγω με πολλά χαρτόνια για να τήν χαρῆς έτσι ξυπόλυτη καθώς είναι :

Γ. Μιστριώτου, Έλλ. Γραμματολογία Τόμ. Α' Σελ. 604.

...Λαβών ο Έρεχθέυς χρησμόν παρά του έν Δελφοῖς θεοῦ, ὅτι θέλει νικήσῃ τοῖς πολεμίοις, ἔν θύσῃ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, ἢ γυνὴ τοῦτου Πραξιθέα ἐκουσίως παρέχουσα τὸ τέκνον αὐτῆς λέγει γενναίους λόγους, οὓς διετήρησεν ἡμῖν ὁ φιλόπολις ρήτωρ Λυκούργος».

Καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ μὴν παραξενευτῆς πού ὁ διαπρεπὴς μας ἀγκυαίει τέτιες λοξοδρομίες. Χρωστῆς μάλιστα νὰ τοῦ ἀποδώσῃς τὸν προποῦμενο σεβασμό, γιατί αὐτὸς νύχτα μέρα ἐπίτηδες μὲ ἀσυνήθιστη γλώσσα καὶ μ' αὐτῆς τίς ἀπόλυτες, πού τοῦ λόγου σου περιγελάς, ζητάει κι ἀγωνίζεται κ' ἰδρώνει καὶ ξεθρώνει νὰ καλλιεργήσῃ σοφὰ καὶ ὡς ἀληθῶς Μιστριώτικα «τὴν διάνοιάν μας», «ἡμῶν» ἤθελα νὰ πῶ, τρέμοντας μὴν τύχη κι ἀγγιξῇ τὴν καρδιά μας καὶ πᾶμε κατὰ διαόλου ὕστερα. Γιατί πρέπει νὰ τὸ ξέρῃς, πῶς ἡ συνειθισμένη γλώσσα χτυπάει ὁμορφα στ' αὐτὴ καὶ πᾶει ἴσια στὴν καρδιά—μὲ ποιὸ σωλῆνα, δὲν τὸ ξέρω πειὰ—ἐνῶ ἡ ἀσυνειθιστὴ ἀεπιδρᾷ ἐπὶ τῆς διανοίας» κι αὐτὴν ἴσα ἴσα ὁ Μιστριώτης θέλει νὰ μᾶς τὴ ζυμώσῃ σοφὰ καὶ μᾶς τὴν ραβδίσει γι' αὐτὸ ἀπόλυτα καὶ ζυπόλυτα. Κάλια τῶχει τὰ λόγια του νὰ μὴν πᾶνε πέρ' ἀπὸ ταῦτιά μᾶς παρά νὰ ξεγλυστρήσουνε κατὰ τὸ μέρος τῆς καρδιάς. Γιὰ νὰ ἐνωτισθῆς πειὰ κ' ἐσύ, πού λὲς πῶς θέλεις τὸ καλὸ τῆς Ρωμισσύνης, καὶ νὰ πάψῃς αὐτῆς σου τίς ζευζεκίες καὶ χυδασιολογίες, νὰ πού δὲ βαριέμαι καὶ σοῦ παραθέτω δικά κερὴ τῆ θεωρία, δηλ. τὰ λόγια τοῦ Μιστριώτη, ἀπ' ὅπου βγαίνει ἡ θεωρία, ἐκεῖ πού μιλάει γιὰ τὴν τέχνη τοῦ Εὐριπίδη, Γραμμ. Γ. Α'. Σελ. 543:

...Ἡναγκάζετο λοιπόν, ὅπως ταπεινώσῃ ταύτην [τὴ γλώσσα του δηλ.] καὶ ταπεινώσας ἔφθασεν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ λαοῦ λαλουμένην. Ἡ μεταρρύθμισις αὕτη τῆς δραματικῆς γλώσσης καθ' ἡμᾶς ὠφέλησε μὲν τὸν ποιητὴν, ἀλλὰ τοὺς θεατὰς ἔβλαψε. Τὸ πρῶτον συνέβη, διότι ἡ ποίησις διὰ τῆς μητρικῆς γλώσσης ἐπέδρα οὐχὶ ἐπὶ τῆς διανοίας, ἀλλ' ἐπὶ τῆς καρδιάς, ὅπερ ἐπλήρωσε τὸ θέατρον ἡδονῆς. Ἐβλάψεν ὁμοίως τοὺς θεατὰς, διότι ἡ συνήθης γλώσσα δὲν ἐνέπνευε τὸν σεβασμόν. Ἐν ἔπρεπε νὰ ἐμπνεύσῃ τὰ σεμνὰ τοῦ παρελθόντος πρόσωπα».

Κατάλαβες τώρα τὸ μυστήριον τῆς συνειθισμένης κι ἀσυνειθιστῆς γλώσσης; Ἐξῆτανε ὁ Μιστριώτης, τὸ σεμνὸ αὐτὸ καὶ καμαρωμένον πρόσωπον τοῦ παρελθόντος, ὁ πρῶτανις τῶν Ἑλλ. γραμμάτων καὶ φίλος τοῦ Ντεληγιάννη, ὁ ὁμορφάνθρωπος, πού σ' ἓνα συνέδριον τοῦ Παρισίου, καθὼς ὁ ἴδιος τὸ καυχιέται, τὸν ἔδειξε κάποιος καὶ εἶπε: Ἴδού ἡ Ἑλλάς! θῆτανε λέγω—ρητορικὸ κατῆφορον πῆρα, μὰ νὰ μὲ συμπαθῆστε. Μιλῶ βλέπετε γιὰ τὸ Μιστριώτη, πούχει κάνει τόσους ρητορικοὺς λόγους—θῆτανε ξαναλέγω σεβαστὸς καθηγητῆς, ἃ δὲ μεταχειριζούτανε ἀσυνειθιστὴ γλώσσα κι ἃ δὲν τὴν ἐθαράκωνε μ' ἄλλα πειὸ ἀσυνειθιστὰ, ὅπως στὴν Πόλῃ βαρακώνουν οἱ Τούρκοι χαλθατζῆδες τὸ χιλβά; Νὰ γιατί, κύριε Νουμά, σοῦ εἶπα πῶς πρέπει νὰ τονε σέβῃσαι τὸ Μιστριώτη. Πρέπει νὰ τονε σέβῃσαι, γιατί εἶναι σεμνὸν πρόσωπον φυσικά του καὶ κατὰ τὴν σεμνότητα μὲ τὰ ὠραία ἐκεῖνα: σαπφειρίους, δολιχοδρομοῦσιν, ἀστράσιν, αἰθερίους σιβάδας κτλ., πού ἀεπιδροῦν ἐπὶ τῆς διανοίας» κι ὄχι πού ξεσκίζουμε ταῦτιά, ὅπως θὰ λέγαμε ἐσύ κ' ἐγώ, καὶ μάλιστα μὲ τίς ὀνομαστικῆς τίς δὴ λεγόμενες ἀπόλυτες. Τώρα ἐνοεῖται πῶς ἐπίσης σεμνοὶ καὶ σεβαστοὶ εἶναι—καὶ πρέπει καὶ λόγου σου νὰ τοὺς σέβῃσαι—κι ὅσοι ἔχουν παρμένα καταπόδι: τὸ Μιστριώτη, οἱ διδάσκαλοι νὰ ποῦμε τοῦ ἔθνους ἢ τοῦ γένους, οἱ ἐθνικοί,

γενικοί ἢ ὀνομαστικοί. Ἐνας πού ἔχει 45 χρόνια δάσκαλος στὸ ἴδιο μέρος, — μού τὸ γράφει κάποιος συνάδερφός του—σὲ μιὰ συνεδρία τοῦ σχολείου τοὺς εἶπε καὶ ξαναεἶπε δυὸ-τρὶς φορὶς: «Ἐγὼ τὰς ἡμίσειας ὥρας». Γίνεται ἓνα τέτιο σεβαστὸ πρόσωπο, κοντὰ ἐβδομηντάρης, νὰ μὴν πῆ καὶ σεβαστὰ λόγια, ἀφοῦ αὐτὰ τονε σεβαστοποιήσανε;

Λοιπόν, κύριε Νουμά, σὲ χαίρετῶ καὶ μὴν ξεχνᾷς τὴν παραγγελία μου. Κατὰ μέρος τὰ συνειθισμένα, στὴν πάντα τὴν καρδιά, ἃς σὲ εἶπα καὶ καλόκαρδο. Στὴ διάνοιαν νάποτεινεσαι: στὸ ἐξῆς, ἀκόμη καὶ στὸ χαίρετισμό σου. Τὸ γειά σου πού εἶναι τῆς καρδιάς νὰ λείψῃ, νὰ λὲς τό: ὕγαινε τὸ ἀρχαῖο, πού εἶναι τῆς διανοίας καὶ γι' αὐτὸ τῶλεγαν στοὺς τρελλοὺς. Χαίρετά μου καὶ τὸ Μιστριώτη μὲ τὸ ὕγαινε ἢ κάλλια μὲ κανένα ὕγαινον, γιὰ νὰ μοιάζῃ πειότερο μὲ ὀνομαστικὴ ἀπόλυτη.

Πόλη 11. 1. 906.

Ἀπολυτικός ὁ Β'.

ΤΑ ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΜΑΓΙΣΣΑΣ

—Ἰλκεῖά μουῦλα, δὲ μου τὴν εὐχή σου
Κι' ἃς εἶναι τοῦτ' ἡ ὥρα βλογημένη,
Ποῦ σὸν κόρφο θὰ σφιχθῆς σὰν παιδί σου
Τὴν νηάν, πού ὁ γιός σου ἔχει φιλημένη.

—Ἄλλοι ἀπὸ σέ, παιδί μου, κι' ἀπὸ μένα!
Μικρό, πού σ' εἶχα δῶ στὴν ἀγκαλιά μου
Τοῦτα τὰ λόγια μούχεν εἰπωμένα
Μιὰ μάγισσα, πού σιάνθηκε σιμά μου.

—«Νὰ τρέμῃ τὴν ἀγάπῃ τὸ παιδί σου,
Μαύρη μούρα, φτωχή! σοῦχει γραμμένο,
Γιὰ τὴν ἀγάπῃ νὰ κλάγῃς, συλλογίσου!
Δεβήτη τὸ παιδί σου πεθαμένο».

—Στὰ ὄνειρα τὸ ἔρωτος ἀπάνω
Μὲ ἄλλη χαρά, πού ἡ τύχη μου χαρίζει—
Ἄν τύχη, γλυκεῖά μάνα, νὰ πεθάνω
Χίλιες ζωὲς ὁ θάνατος ἀξίζει.

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

Ο,ΤΙ ΕΛΕΓΤΕ

—Κάποιος φίλος μᾶς ἔλεγε προχτές: «μ' αὐτὸν τὸ διαολάνθρωπον τὸν Κουρούπη δὲν μπορεῖς πιά νάχῃς μυστικὸ δὲλα τὴνακαλῶνται!»

—Ὁ Εὐνόπουλος, λένε, εἶναι τώρα καταστενοχωρημένος γιατί φοβᾶται πῶς ὁ Κουρούπης θὲν τοῦ ἀνακαλύψῃ καὶ τὸ «Μυστικὸ τῆς Κοντέσσας Βαλέραινας».

—Κάπου διαβάσαμε πῶς ἡ ἐγκύκλιον πού μοίρασε στοὺς ὑπαλλήλους τοῦ Τεχυδρομείου ὁ Βλάχος γιὰ τὸ Λαχεῖο τοῦ στέλου εἶτανε «φιλολογικὸν ἔργον πρῶτης δυνάμεως»

—Καλὸ κι αὐτό! Ἀφοῦ δὲν κάνει τίποτ' ἄλλο στὸ τεχυδρομεῖο ὁ Βλάχος, ἃς κάνει τουλάχιστο φιλολογικὰ ἔργα.

—Τώρα πού στὴ Ρουσία θὰ ὑπάρχει κάπια σχετικὴ ἐλευθερία τοῦ τύπου, ἢ «Ζυγαριά» τῆς Μόσχας ἀποφάσισε νὰ δημοσιεύῃ δηγήματα, ποιήματα, ἔθρα πολιτικά, ἐπιστημονικά κτλ.

—Τὸ καινούριον τῆς πρόγραμμα ἢ «Ζυγαριά» τὸ ἐγκαινιάζει στὸ φύλλον τοῦ Νοέμβρη, ἀφιερωμένο στὸν Ἑγγλέζο Ζουγράφου Aubrey Beardsley καὶ δημοσιεύει κ' ἓνα δηγήμα τοῦ ἴδιου «Μέσ' στὸ βουνό», μεταφρασμένο ἀπὸ τὰ Ἑγγλέζικα ἀπὸ τὸ συνεργάτη μας κ. Μιχ. Λυκιαρδόπουλο.

—Γιὰ τὰ ἐρχόμενα φύλλα τῆς ἢ «Ζυγαριά» ἀναγγέλλει καὶ δυὸ πρωτότυπα ἔθρα τοῦ Λυκιαρδόπουλου: «Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα στὴν Ἑλλάδα» καὶ «Ἡ νεοελληνικὴ φιλολογία τοῦ 1905».

Ο ΙΔΙΟΣ

ΤΡΕΛΑΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Τοῦ φίλου μου Σαμπρόλ.

ΣΑΝ ΟΝΕΙΡΟ :

Μέσ' ἀτ' τοῦ Νοῦ τὰ τρισβάθα Ψυχὴ μου ἢ πλα-
[γεμένη]

Πρὸς τῶν μαιῶν μου τὸ φῶς περίχαρη προβαίνει,
Ροδογελοῦσα τὴν Αὐγὴ σὲ κῆτο ἀτὸ λαϊέδες;
Πάλε νὰ ἰδῇ μ' ὀλόχουρους τυμμένη μενεξέδες...

Μὰ κάτου ἀπ'τὰ ματόκλαδα, σὰν ἀτὸ αἰθέριον σκέπη,
Δίχως νάνέβη σύγνεφο. πυκνὴ βροχοῦλα βλέπει
Καὶ λέει στὰ φυλλοκάριδι μου τοῦ Κόσμου ἐιούτου
[ἢ ξένη:

— Τ' εἶν' ἀπ' τὰ οὐρανοθέμελα κι ὡς τοῦ Πελάου
[τὰ μάκρη]

Ποῦ ὀχρεῖ ὁ αἰθέρας ῥόδινος; βροχὴ ἀνθογεννημένη;
Κ' εἶπε ἢ Καροῦλα μου ἢ φτωχὴ: — Τῆς Νιότης
[μου τὸ δάκρυ!

Σπέσιος Δεκ. 1907.

ΓΙΝΝΗΣ ΠΕΡΤΙΑΑΙΤΗΣ

ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΙΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ

Ἀπὸ Πέμπτη σὲ Πέμπτη

Ἰπουργὸς Ἐσωτερικῶν ὁ Ν. Καλογερόπουλος

Σκοτωμοί. Ἐπαρχίαι 15.

Λαβωμοί. Ἀθήνα 4, Περαιὰς 2, Ἐπαρχίαι 11.

Κλεψιές. Ἀθήνα 3, Περαιὰς 5, Ἐπαρχίαι 3
(οἱ δυὸ ληστεῖες).

Ἀπαγωγές. Περαιὰς 1, Ἐπαρχίαι 2.

Σημ. Τὰ οἰκογενειακὰ δράματα τούτη τὴ βδομάδα δώσανε καὶ πύρηνε στὶς ἐπαρχίαι. Μετράτε. Ἐνας γιὸς σκότωσε τὴ μάνα του. Ἐνας πατέρας σκότωσε τὸ παιδί του. Ἐνας ἀδερφός τὸν ἀδερφὸ του. Δυὸ ἀδέρφια τίς ἀδερφάδες τους. Καὶ τὸ φοβερώτερον, ἓνας πατέρας στὴν Ἀμαλιάδα ἐβίασε τὸ κορίτσι του κ' ἐπειτα τίναξε τὰ μυαλά του στὸν ἀέρα. Νὰ σωρὸ θέματα γιὰ τὸν Παντελεῖδιο διαγωνισμό καὶ σωρὸ μόντζες γιὰ τὴ δημοσίαν μᾶς ἀσφάλεια.

Ο ΦΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Σοφ. Παλατ. Σᾶς εὐχαριστοῦμε γιὰ τὸ καλὸ σας γράμμα. Ἀπὸ συντρομῆ τρᾶ, λέτε, θὰ γίνετε φέτος τζαμπατζού». Σᾶς ζουλεύουμε καὶ μακάρι νὰ μπορούσαμε νὰ διαβάζουμε καὶ μεῖς τζάμπα τὸ «Νουμά».

κ. Τάκ. Κανδ. Δὲ σοῦ βρῖσκετε κανὴν ἄλλο ποιηματάκι πιὸ σύντομον καὶ πιὸ καλὸ; Ἄ βολίκεται, στεῖλ' το καὶ θὰ δημοσιευτεῖ. Ἄχωρὶ ν' ἀλλάξῃς τὸν τρόπο πού παίρνεις τὸ φύλλον κτλ.—κ. Ἰουλ. Χρῖστ. Καλὸ καὶ θὰ δημοσιευτεῖ.

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΛΙΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΟΣ

ΥΦΗΓΗΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ

ΨΥΧΑΡΗΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

66.

Τὰ προσωπικά.

Τίσο, και τίποτις ἄλλο. Ἄν ἔχει σημασία τὸ Ταξίδι μου, τέτοια ἔχει μόνο και μόνο. Φυσικά, στὴν Ἑλλάδα, ὅπου, λυποῦμαι νὰ τὰ λέω, πὼς ὅμως νὰ τὰποφύγω; στὰ πολιτικά — και τὸ ἔθνος ἀπ' ἀφτὰ ζῆ, ἀπ' ἀφτὰ κυβερνιέται, ἀφτὰ εἶναι τὸ ἔθνος—ιδέες δὲν ὑπάρχουνε, παρὰ κόμματα, δηλαδὴ πρόσωπα, εἶναι ἀδύνατο στὴν Ἑλλάδα νὰ μὴν μποῦνε τὰ προσωπικά και στὸ ζήτημα τὸ γλωσσικό. Ἔτσι βγήκε στὴ μέση τὸ ἄτομό μου· ἔτσι βγήκανε κ' οἱ λέξεις ψυχαριστής, ψυχαρισμός, ψυχαρίζω πὺ βέβαια ἐγὼ δὲ φταίω γιὰ δάφτες. Κόμματα δὲ γύρεβα· γύρεβα ἐνώση ἐθνική.

Θὰ γίνῃ, κ' οἱ λέξεις θὰ ξεχαστοῦνε. Μὰ ὅσο τις ἔχουμε, ὅσο δὲν τις θυσιάσουμε στὴν Ἰδέα, τὴ μονακριβή, ἀκολουθοῦνε κάμποσα παράξενα, κάμποσα ἴσως και κωμικά, ἢ σὰν ἀγαπᾶτε, κάμποσα πὺ δείχνουνε ἀντίληψη τῶν πραγμάτων ἀπλοϊκή. Δ.χ., προσπάθησα νὰ καταλάβω γιατί κάποιος συνήθιζε και μάλιστα δὲν ἠθελε νὰ παρκετῆσῃ μιὰ παλιωμένη ὀρθογραφία πὺ κανένας ἀπὸ μᾶς σήμερα δὲν τὴ βάζει και πὺ περισσότερο ἀπὸ τις ἄλλες περὶ γιὰ ψυχάρικη, τὸ οἶ τοῦ θηλυκοῦ ἀντίς ἢ τὴ βάζει ὁ χριστιανός, ὅπως ἔμαθα, ἴσια ἴσια γιατί φοβάται μήπως περᾶσῃ ἄχαρνα γιὰ ψυχαριστής. Ὅρθὸ ἢ ὄχι, δέφτερος λόγος. Τραβᾶ, λέει, δρόμο δικό του, κ' ἄς πᾶ νὰ τραβᾶ τὸ ἔθνος ὅτι δρόμους λάχῃ. Ἐνας ἄλλος πάλι —μπορεῖ νᾶναι ὁ ἴδιος— δὲ διάβασε, δὲ θέλησε νὰ διαβάσῃ τὸ Ταξίδι μου. Δημοτικιστής, ἐνοεῖται Φανταστῆτε τί κοπλιμέντο γιὰ μένα και τί σημασία θᾶχουνε τὰ βιβλία μου γι' ἀφτόνε! Ὡστόσο, τί νὰ σᾶς πῶ; Τὸ Ταξίδι δὲν τὸ διάβασε· μὰ χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ τὸν ἔχῃ διαβασμένο τὸ Ταξίδι μου, ἐπειδὴ σὲ μιὰ πολὺ νόστιμη περιγραφή του τῆς Πόλης, μὺ φάνηκε νάκουγα τὸ χτύπημα τοῦ κουπιῦ πὺ μὲ πῆγαινε και μένα μιὰ μέρα στὸ Φανάρι. Τί νὰ γίνῃ; Δὲ θὰ τοῦ ἀρίσουν πιστέβω τάφτια, τὰ μάτια, τὸ κεφάλι, τὰ χέρια και τὰ ποδάρια πὺ γιὰ τὴν ὥρα ὀνομαζοῦνται Ψυχάρης. Ἐνα ὅμως μᾶς ἀρίσει· ὄλωνούς, νὰ τραβοῦμε δικούς μας δρόμους. Καὶ μονοπάτι νᾶναι, και μονοπατάκι, πάντα καλό. Τέτοια, πολὺ νόστιμα, δὲν εἶδα λίγα. Εἶδα φίλους, φίλους φανατικούς, νὰ μὺ κάνουνε χίλιους ἐπαίνους, δημόσια μάλιστα, και κεῖ πὺ τοὺς κάνανε, σιγὰ σιγὰ, στὴ θέση καμιάς μου καινούριας, ἴσως και χρήσιμης λέξης, κανενὸς ὄρου κυριολεχτικοῦ, νὰ χῶνουνε ἄλλη λεξίτσα, νὰ φτειάνουνε ὄρο διαφορετικό, λιγώτερο γιὰ νὰ μὲ διορθώσουνε, παρὰ γιὰ νὰ ποῦνε τὴ λεξίτσα τους κ' ἀφτοί. Ἀμέ, τί; Νὰ φανοῦνε ἀπὸ ἄρη σὲ ἄρη ψυχαριστάδες, νὰ φανοῦνε ψυχαριστάδες και στὰ παραμικρά; Βαζισοτῆζει κανείς. Ἐγὼ πὺ εἶμαι ψυχαριστής—μπορεῖ τὸ κάτω κάτω νὰ εἶμαι ἀπ' ὄλους μας ὁ μόνος πὺ ψυχαριστής καθαφτὸ δὲν εἶναι, εἶναι

*Κοίταξε φύλλα 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180 και 181.

περισσότερο οἱ ἄλλοι, ἀφὺ τὰποφείβουνε νὰ φανοῦνε —λοιπὸν ὁ μόνος ὁ ἀψυχαριστής ἐγὼ, τοὺς παρακαλοῦσα νὰ τὸ δηλώσουνε ξάστερα γιὰ ποιούς λόγους δὲν παραδέχονται τὸν ὄρο μου και τὴ λέξη μου, γιὰ νὰ ξέρομε τουλάχιστο, γιὰ νὰ ὠφελῆθῃ ἄχαρνα στὴ συζήτηση κ' ὁ ἴδιος. Τίποτα. ἴσως δὲν ἔχουνε και λόγους. Μὰ ἔχουνε πάντα λόγο νὰ ποῦνε, μήπως και πέσουνε μικροί. Ἐνας πάλι πὺ τοῦ παραπονέθηκα γλυκὰ γιὰ κάτι περιττούς, ὅπως μὺ φάνηκε, ιδιωτισμούς ἢ ντόπιους τύπους σ' ἓνα του βιβλίου, μὺ ἀπάντησε μὲ τρόπο ζαχαρένιο, ἐν κοιτάξῃς τὴ γλύκα, γιὰ τὸ παράπονο μὺ ἔλεγε ὁμως πὼς λυπᾶται, μὰ πὼς ἄμα δὲν πῆ στὴ γλώσσα τοῦ χωριοῦ του τύπο—ἄς ὑποθέσουμε πὼς ἀφτός ὁ τύπος εἶναι καραφλός—ὁ φαλακρός δὲν τοῦ φαίνεται πᾶ φαλακρός· καραφλὸ τὸν ξέρει και σώνει.

67.

Ἡ ἀληθινὴ περηφάνια.

Μὴν τύχη και θαρξέψουνε οἱ φίλοι πὼς περᾶχτηκα και τὰ λέω. Τὰ λέω, γιατί ἔχουμε κάτι τέτοια ὀρωμαίτικα—ἐλάτε πᾶ νὰ τὰ ποῦμε κ' ἔτσι, γιατί ὅσο ἀψηλὰ κ' ἂν ἀνέβασα τις λέξεις Ῥωμὸς και Ῥωμοσύνη, πρέπει ὡστόσο νὰ τὸ μολογήσω πὼς ὑπάρχουνε και ὀρωμαίτικα πὺ δὲν εἶναι καλὰ. Νομίζουμε τάχα πὼς μ' ἀφτὰ δείχνουμε περηφάνια. Καθόλου. Δείχνουμε πὼς ἢ πεποίθησε μᾶς λείπει στὸν ἐαφτό μας. Δὲν πιστέβουμε. Δὲν πιστέβουμε πὼς ἐμεῖς σήμερα καθιερώνουμε τοὺς τύπους τοὺς ἐθνικούς, θαρξοῦμε πὼς στὴν ἐξουσία μας στέκει νὰ σκορπίζουμε τύπους τοῦ κεφαλιῦ μας, ὅπου κ' ὅπως λάχῃ, κλακέβεται κιόλας τὸ φιλότιμό μας, ἐνὼ μεγαλύτερη περηφάνια δὲ γίνεται ἀπὸ τὴν περηφάνια τὴν οἰκουμένη, ἀφὺ εἶναι ἀπρόσωπη περηφάνια και θρέφεται ἀπὸ ἄτομα μυριάδες, δηλαδὴ βαστᾶ τὸν κόσμο στὴν ἀγκαλιά της. Ἡ ἄλλη περηφάνια μοιάζει μὲ πείσμα, και πείσμα δὲ χωρεῖ σ' ἐθνική δουλειά. Ἡ ἀτομική ἐργασία, ὅταν ὁ ἐργάτης κλειδώνεται στὴν κάμερή του και δὲν ἀνοίγει τὰ παράθυρα, εἶναι περιορισμός, δείχνει λοιπὸν και φρόνημα ταπεινὸ. Μιὰ πολὺ ἀπλή γυναίκα—μιὰ γαλλίδα—πὺ τῆς μετᾶφρασα μιὰ μέρα τὰ φῆρωμα τῆς Ἰλιάδας τοῦ Πάλλη, μὺ ἔκαμε μιὰ παρατήρηση περιεργη και πρωτότυπη· — Ἄφτός, γιὰ νὰ σᾶς λέῃ δάσκαλό του, πρέπει νᾶναι πολὺ περήφανος, στάληθεικ! Κοντοστάθηκα· δὲν καταλάβαινα. Ἐνοοῦσε πὼς γιὰ νὰ προκηρῆξῃ κανείς ἄλλοτε δάσκαλό του, θὰ πῆ πὼς δὲ ντρέπεται, και δὲ ντρέπεται· γιατί νοιώθει τὴν ἀξία τὴ δική του. Τότες τίποτα δὲ φοβάται.

68.

Ἡ δυσπιστία.

Ἡ ἔλλειψη πίστες λέγεται θαρξὸ δυσπιστία, κ' ἢ δυσπιστία πὺ βλέπω σὲ μερικούς φίλους μας, φανερώνεται και σὲ κάτι ἄλλα. Τὴ γλώσσα μας δὲν τὴ μάθαμε. Καὶ πὼς νὰ τὴ μάθουμε, πὺ κανένας δὲ μᾶς τὴ μαθαίνει; Στὸ σκολεῖο, τὴν ξεμαθαίνουμε. Καὶ βρέθηκε πολλές φορές νὰ πάρω ἐγὼ τὴν ἀμαρτία στὸ λαιμό μου, ἐπειδὴ κάμποσο τὴ μελέτησα και κάποτες τὴν ξηγῶ, μὰ δὲ μὲ πιστέβουνε, κ' ἀμέσως ἢ μὺ λένε πὼς δὲν τὴν ξέρω ἢ

μὲ φανάζουνε φανατικό. Τᾶκούω ἀφτὰ γιὰ κάποιους τύπους, γιὰ κάποιους κανόνες πὺ πρόσεξα και τοὺς ξεδιάλισα, ἐνὼ φυσικά δὲν μπορέσανε νὰ τοὺς διαβάσουνε τυπωμένους σὲ καμιά γραμματική κ' ἔτσι νὰ πιστέψουνε καλύτερα. Νὰ τὸ δῆτε τώρα τί θέλω νὰ πῶ, ἀπὸ δυὸ παραδείγματα πὺ θὰ σᾶς ἀναφέρω, ἀρχίζοντας ἀπὸ μιὰν ἀλληλογραφία μ' ἓνα φίλο μου καλό.

69.

Ἐφχαριστῶ, ἐφχαριστῶ.

«... Σᾶς παρακαλῶ νὰ μὺ πῆτε, μὺ γράφει ὁ φίλος, γιατί δὲ θέλετε τὸ ἐφχαριστῶ και γράφετε φκαριστῶ. Μεγάλη ἀντιπάθεια ἔχει ὁ κόσμος γι' ἀφτόν τὸν τύπο κ' ἔχει μόνον δὲν τὸν λέει, μὰ ὅτε νὰ τὸν ἀκούσει θέλει! Τὸ βέβαιο εἶναι πὺ δὲν εἶναι Ἑλληνικός τύπος κ' ὄλοι ὡς κ' οἱ πῖο ταπεινοὶ κ' οἱ πῖο ἀγράμματοι θὰ ποῦν ἐφχαριστῶ κ' ἄς εἶναι δυὸ δασεία. Τὸ φκαριστῶ δὲν τᾶκουσα ποτέ μου μ' ὄλη μου τὴν προσοχή, ἂν και στὴν Πόλη κανένας—δυὸ φράγκοι μπορεῖ νὰ τὸ μεταχειρίζονται.»

Ἴδου τώρα κ' ἢ ἀπάντηση πὺ τοῦ ἔδωσα στὸ γράμμα του·

«... Μὲ παρακαλεῖς νὰ σοῦ πῶ γιατί δὲ θέλω τὸ ἐφχαριστῶ και γιατί γράφω φκαριστῶ. Κοίτα ὅμως ἐκεῖ πὺ τὸ γράφω, ἂν τὸ γράφω φκαριστῶ ἢ ἐφχαριστῶ. Δὲν εἶναι τὸ ἴδιο. Τὸ φκαριστῶ, καθὼς κ' ἄλλα πολλά πὺ δὲν ὀριμάσανε ἀκόμη, τὰ βάζουμε μόνον ὅστερις ἀπὸ κάτι φωνήεντα, λ. χ. σὲ φκαριστῶ, νὰ φκαριστῆσω· σᾶ δὲν ἔχει φωνήεντο πρῶτα, ἐφχαριστῶ θὰ τὸ ποῦμε, λ. χ. σᾶς ἐφκαριστῶ, πὺ ποτέ μας, ὅσο θυμοῦμαι, δὲ θὰ τὸ κάνουμε σᾶς φκαριστῶ. Ἐχουνε τὸ λόγο τους γιὰ μᾶς και τὰ παραμικρά.»

Ἄς εἶναι. Κάποιο δίκιο ἔχεις πὺ βῶτῃς. Λοιπὸν ἔλα νὰ δοῦμε γιατί τὸ γράφουμε φκ—κ' ἔπειτα νὰ ζετᾶσουμε γιατί ἀπορεῖς, και μάλιστα σὰ νὰ θυμῶνῃς.

Πὼς τὸ λένε μὲ φκ, δὲν ὑπάρχει βῶτῃμα (νὰ ξέρῃς πὼς βῶτῃμα εἶναι ἀξίολογος ὄρος γιὰ τὸ δοῦμε τὸ γαλλικό, και ταιριάζει συχνά). Τὸ φκ στὸ ἐφκαριστῶ, τᾶχει παρατηρημένο ἴδιος ὁ Χατζηδάκης (κοίτ. Ῥω. Θέ', σ. 81)· τᾶχω παρατηρημένο και γῶ. Θὰ πῆ λοιπὸν πὼς τᾶκούσαμε τὸ σου πῶ κιόλας, ἐγὼ τῶς τᾶμαθα· σὰν εἴμουνε στὰ 1886 στὴν Πόλη, μιλοῦσα μιὰ μέρα μ' ἓνα θεῖο μου—πὺ στάθηκε μάλιστα τὸ πρωτότυπο τοῦ ἀδερφοῦ μου τοῦ Γιάννη στὸ Ταξίδι μου. Ὁ θεῖός μου ἔλεγε ἀπαράλλαχτα ἐκεῖνο πὺ μὺ λές, δηλαδὴ πὼς κ' οἱ πῖο ἀγράμματοι θὰ τὸ ποῦν ἐφχαριστῶ, μὲ χ. Πολεμοῦσα νὰ τὸν καταπείσω πὼς εἶχε ἄδικο, και δὲν τὸ κατᾶφερνα, ὅταν ἓνας φίλος μας, γραμματισμένος ἀφτός, πὺ ἀπαντήσαμε στὸ δρόμο, μᾶς τὸ εἶπε μὲ κ, γιατί τοῦ ξέφυγε στὴν ὀμίλια. Ὁ θεῖός μου ἀκόμη και τότες δὲν τὸ πίστεψε και μήτε τὸ πρόσεξε, ἐπειδὴ ὅσο δὲ γράφῃκε μιὰ γλώσσα, τὴν ἀκούμε, ὡς και στὴν κουβέντα, μὲ τὸ μάτι, ὄχι μὲ τάφτι. Ἀκούμε τις λέξεις τις τυπωμένες, ἀντίς νὰκούσουμε τις ζωντανές. Γνωστὸ στὴ γλωσσολογία και θὰ τὸ ξεδιάλισουμε, σὰ θέλεις, καμιάν ἄλλη φορά.

Παράξενο διόλου πὺ τὸ λένε μὲ φκ, ἀφὺ μὲ φκ τὸ βλέπουμε και στὴν Ἐρωφίλη. Ἡ Ἐρωφίλη εἶναι ὀραία τραγωδία καμωμένη στὴν Κρήτη ἀπὸ Κρητικό, στὴν ἀρχὴ τοῦ δεκατοῦ ἔβδομου αἰῶνα.

Βρίσκετε όμως μέσα λίγους ιδιωτισμούς, δηλαδή λίγα ντόπια· ή γλώσσα της είναι το περισσότερο κοινή. "Αν έχετε την έκδοση του Σάθα (Βενετία, 1879), θα διαβάσετε (σελ. 320, στ. 593· κώδικας του Legrand, που είναι γραμμένος με γράμματα λατινικά και για τούτο λιγώτερο δασκαλεμένος) *εὐχαριστῶ σου* (σελ. 330, στ. 152· ίδ. κώδ.) *εἰς τούτη φραριστῶ σας* (σελ. 365, στ. 131· κώδ. του Σάθα, γραμμένος με γράμματα ελληνικά) *περίσσια φραριστῶ* (σελ. 395, στ. 98 κώδ. του L) *εὐχαριστῶ* (σελ. 405, στ. 145· ἰ. κ.) *μὰ φραριστῶ* (σελ. 453, στ. 359· ἰ. κ.) και *φραριστῶ*.

Ἀπὸ τὸ δέκατο ἔβδομο τὸν αἰῶνα και κάτω, ἡ γλώσσα βέβαια δὲ γύρισε πίσω. Λοιπὸν, ἀφοῦ ξέρουμε γιὰ μιὰ λέξη, α') πὼς τὴ λέγανε τότες, και β') πὼς τὴ λένε σήμερα, ὅπως τότες τὴ λέγανε, σωστὸ νὰ τὴ γράφουμε και μεῖς ἔτσι, μάλιστα σὰ βλέπουμε πὼς εἶναι σύμφωνος ὁ τύπος της με τοὺς ἄλλους κανόνες τῆς γραμματικῆς μας, κι ἀφτὸ ἴσια ἴσια κυνηγοῦμε, δηλαδή ὅσο γίνεται πὸ κανονικὰ—ὄχι ὅμως και περισσότερο ἀπ' ὅσο γίνεται—νὰ γράφουμε τὴ γραμματικὴ τοῦ λαοῦ, γιὰ νὰ χυνοῦμε μιὰ γλώσσα.

Ἐντὸσο ἄδικα δὲν παραπονιέσαι. Σκουντάφτουμε κι ἄλλοι στὸ *εὐχαριστῶ*, ἐνῶ δὲν τοὺς μέλει διόλου νὰ σοῦ γράψουνε ἄξαφνα *ἐρκή μου, οὐς ἐφκουμε, ὀχιρός μου κτλ.* Λοιπὸν κάτι θὰ τρέχη. Ἐγὼ θαρῶ πὼς ἡ λέξη *εὐχαριστῶ* εἶναι δασκαλισμός· ὁ λαὸς θὰ πῆ γιὰ σου, σπολλάτη, *μπράβο* ἢ και *μεροῖ*· τὸ *μπράβο* εἶναι τὸ πὸ συνηθισμένο. Μὰ τὸ νὰ εἶναι δασκαλισμός, πᾶει νὰ πῆ λέξη παρμένη ἀπὸ τὰ βιβλία, δὲ μᾶς δίνει τὴν ζήτηση τοῦ γυρέβουμε, ἀφοῦ ξέρουμε πὼς οἱ δασκαλισμοὶ συμμορφώνονται με τὴν ἰθνηκὴ γραμματικὴ μας ὕστερις ἀπὸ λίγο καιρὸ (κ. *Ῥω. Θέ.*, σ. 82—83. *Ῥ. κ. Μ.*, Β', σ. 19 κι ἄκ.) ἴσια ἴσια νομίζω πὼς τὸ *εὐχαριστῶ*, δὲν εἶναι καιρὸς τοῦ τῶχουμε. Θὰ πῆς, ἢ *Ἐρωφίλη*; Ναι, μὰ κ' ἢ *Ἐρωφίλη* τὸ βάζει κάποιος με *χ* (σ. 320, στ. 593. κώδ. τοῦ Σάθα) *εἰμπερδεσα φραριστῶ σου* (330, 152· ἰ. κ.) *εἰς τούτη φραριστῶ σας* (355, 481· Σ. και L.) *εὐχαριστοῦσα* (371, 64· Σ.) νὰ *φραριστήσω* (395, 98· Σ.) *περίσσια φραριστῶ σου* (428, 661· Σ. ὁ L. βάζει *εὐχαριστιζή σου* πάντα *φραριστῶς σου* (437, 62· Σ.) *περίσσια φραριστῶ* (456, 434· Σ.) *εὐχαριστιες*. Και νὰ ξέρης πὼς πέρασα ὅλη τὴν *Ἐρωφίλη* γιὰ νὰ σοῦ τὰ μαζώξω ἀφτα, δηλαδή ὅσα ἔχει.

Μπορεῖ τώρα νὰ γίνη και κάτι ἄλλο, μπορεῖ ἄξαφνα τὸ *εὐχαριστῶ* νὰ τὸ ποῦν *εὐχαριστῶ*—και θὰ δῆς πὼς τᾶκουσα ἔτσι, στὰ *Ῥ. κ. Μ.*, Β', σ. 30. Μὰ δὲν ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ τὸ γράφουμε, γιὰ τὴ νὰ μεῖνη τέτοιος τύπος τοῦ φαίνεται ἀπίθανο· εἶναι ἀπλή δοκιμή, και μᾶς δείχνει μόνο και μόνο πὼς ἡ λέξη, με τὸ *φρ* της, δὲ θὰ καταντήση κοινή, ἐπειδὴ και κανονικὴ δὲν εἶναι. Γιὰ τούτο τὴ γράφουμε ὅπως ξέρεις, με *φρ*.

Νὰ μὴ θυμώσης μ' ἀφτό. Σὰν εἴμουμε στοὺς Κορφοῦς, πῆγα νὰ χαιρετήσω τὸν περίφημο Μαρκοῦ. Με καλοδέχτηκε ὁ ἄθροπος. Γιὰ τὸ ζήτημα, γιὰ τὴ γλώσσα, γιὰ τὴν ἰδέα, γιὰ τὰ βιβλία μου, ἕνα μονάχα βρήκε νὰ μοῦ πῆ—«Ἐσεῖς γράφετε *εὐχαριστῶ* και μεῖς ἐδῶ με ν τὸ λέμε!» Θαρῶ πὼς ἔγραψα στὴ ζωὴ μας κάμποσες ἄλλες λέξεις ἐξὸν ἀπὸ τὸ *εὐχαριστῶ*. 1) Μπορεῖ πάλι νὰ χυνοῦμε ἄδικο στὴ μιὰ

1) Κ. *Ῥω. Θέ.* Α', σ. 73. Παραδέχτηκε τὸν τύπο χωρίς ν γιὰ τὴ σειρά, ἐπειδὴ κι ἄλλοῦ δὲ βάζουμε τὸ ν με θ. Μὰ ὁ Μαρκοῦς ἀφτό, μάλιστα τότες, δὲν μποροῦσε νὰ τὸ συλλογιστῆ.

ἢ στὴν ἄλλη λέξη· ἀφτό θὰ πῆ πὼς προσέχουμε στὴν καθεμίᾳ. Νὰ μὴ σταναχωριούμαστε ὅμως, γιὰ ἕναν τύπο ἢ γιὰ μιὰ λέξη. Τὸ κάτω κάτω, γράφε, σὰ θέλεις, και *φραριστῶ* ἢ *εὐχαριστῶ*, ἀφοῦ και τὰ δυὸ τὰ λένε. Ἀδύνατο μάλιστα δὲν εἶναι νὰ σοῦ ποῦνε κ' ἕνα *φραριστῶ*, χωρίς ε, στὴν ἀρχὴ τῆς φράσης, δηλαδή χωρίς προτερινὸ φωνήεντο. Ἐμεῖς βάζουμε τὸ ε, ὅπως σοῦ τὸ ζήγησα, γιὰ περισσότερη ἀσφάλεια, ἢ σὰν ἀγαπᾶς, ἀπὸ φρονιμάδα. Ἡ φρονιμάδα μᾶς ἔμαθε και τὸ *φρ* στὸ *φραριστῶ*. Κι ἀφοῦ εἴμαστε φρόνιμοι, πρέπει τώρα και σὺ νὰ μᾶς πῆς ἕνα *φραριστῶ*—ἢ ἕνα *μπράβο*.»

Ἴδου στὸ τέλος τί μοῦ ἀποκρίνεται τὰγαθὸ τὸ παιδί·

«... ἀπαντῶ στὸ γράμμα σας. Τὸ διάβασα με προσοχὴ και· βέβαια δὲν ἀνοῦμαι καθὼς σὰς τῶ-γραφα στὴν προηγούμενὴ μου ἐπιστολῇ τοῦ *εὐχαριστῶ* τὸ λένε μερικοῖ· ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶναι συνειθισμένος ὁ τύπος προτιμότερο θαρῶ νὰ γράφω *εὐχαριστῶ* ἴσαμε ν' ἀλλάξει. Πὼς εἶναι δασκαλισμός δὲν εἶναι ζήτημα μὰ τὸν παραδέχτηκε ὁ κόσμος ὁ πολὺς και *φρ* ὄχι μόνο κάμει κακὴ ἐντύπωση μὰ χρησιμίζει και γιὰ νὰ χτυποῦν τὴ δημοτικὴ.»

Ἐννοεῖται, ἄμα γίνη ζήτημα γιὰ γραμματικὴ και γιὰ σχολειό, ἀπὸ ἀνάγκη θὰ παραδεχτοῦμε τὸ κανονικὸ τὸ *φρ*. Ὁ λόγος δὲν εἶναι ἂν οἱ δασκάλοι μᾶς χτυποῦνε ἢ ὄχι· ὁ λόγος εἶναι ἂν ἐμεῖς κάνουμε ἢ ὄχι τὸ χρέος μας. Βλέπετε ὅμως πόσο τίμια ὁ φίλος μου τἀναγνώρισε πὼς τὸ *φρ* δὲν εἶτανε ξένο και πὼς κάτι ἐννοιωθα και γὼ, γιὰ τὴ παρατηρήσατε πὼς κ' οἱ φίλοι μοῦ λένε ἀπαράλλαχτα ὅσα μοῦ λένε κάποιος φημερίδες, μόνο τοῦ μοῦ τὰ λένε μ' ἄλλο ὕφος. Μὰ τὸ ἴδιο πῆφτει, ἐπειδὴ τὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς μου γλυκοδίνουνε νὰ καταλάβω πὼς Ῥωμαῖκα δὲν ξέρω—«δὲν εἶναι ἑλληνικὸς τύπος»—πὼς ξενίζω και πὼς εἴμαι... φανατικός, ἐπειδὴ ἀκολουθῶ τὸν κανόνα. Και δὲ φαίνε οἱ φίλοι. Δὲ φαίω ἐλπίζω ὄτε γὼ. Κάτι ἄλλο τυχαίνει. Πασιζῶ πάντα νὰ βασιστῶ σὲ λόγους ἱστορικοὺς συνάμα και γλωσσολογικοὺς. Προτοῦ παραδεχτῶ ἕναν τύπο, τὸ συλλογιόμυ. Ἀ.χ., ἐκεῖνα τοῦ ξηγοῦσα τοῦ φίλου μου σ' ἕνα γράμμα, τὰ εἶχα ξηγήσει πρῶτα στὸν ἐαφτό μου. Μ' ὠδηγοῦσανε πολλὲς μελέτες, ἀφοῦ εἶναι κι ἀπάγγελμά μου νὰ μελετῶ τὰ τέτοια. Βλέπω ἢ προσπαθῶ νὰ δῶ πρῶτα τὴ σειρά, κ' ὕστερα γράφω τὴ λέξη. Ὁ φίλος βλέπει πρῶτα τὴ λέξη, και τὴ σειρά δὲν τὴ βλέπει. Μήτε μπορεῖ νὰ τὴ δῆ. Νὰ σπουδάσης γλωσσολόγος, πολὺ ἔφκολο. Πρέπει ὅμως νὰ σπουδάσης, ὅπως κι ἂν εἶναι. Και γλωσσολογία τί σημαίνει; Δυὸ πράγματα και τὰ δυὸ ἀπλά, ἱστορία και φυσιολογία, δηλαδή πρέπει νὰ ζεταῖσης τὰ ἱστορικὰ τῆς τάδε ἢ τάδε γλώσσας, τῆς ἑλληνικῆς, τοῦ νὰ ποῦμε, ἀπὸ τοῦ Ὀμηροῦ τὰ χρόνια ἴσα με τὰ δικὰ μας—τέτοιο σκοπὸ ἔχει κ' ἡ ἔδρα τῆς Σκολῆς τῶν *Ἀνωτέρων Μαθημάτων* (Ecole des Hautes Etudes)—ἐπειτα νὰ ζεταῖσης και τὰ φωνολογικὰ ἢ τὰ καθέκαστα τῆς προφορᾶς, μ' ἄλλα λόγια τὸ πὼς μορφώνουμε τοὺς διαφόρους ἤχους. Τότες δὲ βλέπεις πᾶ εἶτε τύπους εἶτε λέξεις χωρία χωρία τὴν καθεμίᾳ ἢ τὸν καθένα, κομματιαστὰ κι ἀπομονωμένα, μὰ τὰ βλέπεις ὅλα μαζί τὰ συνταιριάζεις. Βλέπεις ὅπως εἶπαμε τοὺς γενικοὺς νόμους.

70.

Ὅροι περιέργοι.

Λοιπὸν εἶναι και φυσικὸ νὰ ξαφνιαζέσαι, ἄμα

δὲν ἀκολουθήσης ἐποχὴ ἐποχὴ και κίνημα κίνημα τὴν ἱστορικὴ και τὴ γλωσσολογικὴ ζετύλιξη τοῦ δεινα τύπου ἢ τῆς δεινα λέξης. Θὰ τὸ δοῦμε ἀφτό ἀπὸ τὸ δέφτερο τὸ παραδειγμα τοῦ σὰς ἑταῖα, μόνο τοῦ θὰ τὰ πάρουμε ἀνάποδα τώρα, και θὰ σὰς δείξω πρῶτα τὴν ἱστορικὴ τὴ σειρά, θὰ σὰς ζεδιαλίσω τοὺς λόγους τοῦς γλωσσολογικοὺς, ὅστε νὰ φτάσετε μοναχοῖ σὰς στὸ συμπέρασμα· ὕστερα θὰ κούσουμε τοὺς φίλους τοῦ ἀποροῦνε, και θὰ πορήσετε ἴσως με τὴν ἀπορία τοὺς ἑσεῖς, ἀφοῦ μῆτε στὸ νόημα, ὅσο κι ἂν τὸ συντομῆσω, γιὰ τὴ ἔχουμε μπροστὰ μᾶς δρόμο μακρινό.

Πρέπει ὅμως, προτοῦ ἀρχίσουμε ἀκόμη. Κάτι νὰ σὰς πῶ. Ἐχουμε νὰ μιλήσουμε γιὰ πτώσεις και θαρῶ πὼς καλὸ θὰ γανε νὰλλάξουμε τὸν ἄρο. Τῶνομα πτώσις τὸ δοκίμασε πρῶτος ὁ Ἀριστοτέλης, τοῦ τῆλες και γιὰ τὰ ῥήματα. Κατόπι τὸ συνηθίσανε μόνο γιὰ τὰ ὀνόματα. Ἐχει σημασία πολὺ περιέργη και μᾶς θυμίζει καιροὺς ἀπολοϊκούς, ὅπου ὁ κόσμος ἀκόμα δὲν ἐννοιωθε ἀπὸ γλωσσολογία, γιὰ τὴ νομίζανε τότες πὼς ἡ ὀνομαστικὴ εἶτανε ὁ τύπος ὁ σωστός, και πὼς ὅλα τᾶλλα εἶτανε πτώσεις, δηλαδή σὰν ξεπεσμένες ὀνομαστικῆς. Γιὰ τούτο δὲ λέγανε κίολας ὀνομαστικὴ, παρὰ *εὐθεῖα* ἢ *ὀρθή*; δὲν τὴν εἶχανε γιὰ πτώση· ἔτσι μάλιστα και τὸ διδάσκουνε· «ἢ γὰρ *εὐθεῖα* οὐκ ἔστι κυρίως πτώσις ἀλλὰ καταχρηστικῶς.» οἱ ἄλλες ὅμως ἀπτώσεις καλοῦνται ὡς ἐκπεσούσαι τῆς ὀρθῆς σημασίας, και πλᾶγιοι, ὡς μὴ σημαίνουσαι ὀρθῶς τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος ἀλλ' ἐκ πλᾶγιου.» Τέτοια κι ἀκόμη πὸ ἄλλόκοτα γράφει ὁ περίφημος ὁ Χοιροβοσκός (Grammatici graeci, = *Ληξ.* (39), 1889, τ. Β', 1, σ. 109 κι ἄκ.). Τὸν ἄρο πτώσις, ὅσο ἀδικιολόγητος κι ἂν εἶναι, τὸν πῆραν ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας και τὸν κάμανε *casus* οἱ Ῥωμαῖοι· τὸν ξέρουμε και σήμερα παντοῦ, *caso, cas, cas*, ὡς και *Fall*, γερμανικὰ, τοῦ εἶναι ἡ μεταφραστμένη μᾶς ἡ πτώσις. Λοιπὸν ἀφοῦ ἡ Ἐβρώπη ὅλη δανιζέται ἄρους ἐπιστημονικοὺς ἀπὸ τὴν ἀρχαία μᾶς τὴ γλώσσα, ἐμεῖς οἱ ἀπογόνοι δὲ ἔχουμε τάχα τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς μεταχειριστοῦμε; Ἀφτὰ λέει ὁ δάσκαλος. Ἐγὼ πάλι θαρῶ πὼς θᾶτανε νόστιμο, θᾶτανε και πολὺ ὠραῖο, ἐμεῖς νὰ μποροῦσαμε νὰ φτεῖνοῦμε καινούριους ἄρους ἐπιστημονικοὺς με τὴν παντα ζωντανὴ και πάντα ἑλληνικὴ λαλιά μας, ἐνῶ με τὴ δικὴ της ἢ Ἐβρώπη δὲν μπορεῖ νὰ τὸ καταφέρη. Θὰ φκινόμαστα τότες ἀπογόνοι ἀληθινοί, ἀφοῦ θὰ δημιουργοῦσαμε σὰν τοὺς ἀρχαίους.

Ὅσπου νὰ βρεθῆ στὴ *Μεγάλη* μας Ῥωμαῖκῆ γραμματικῇ ὁ καταλλήλος ἄρος γιὰ τὴν πτώση, τοῦ μᾶς χαλνῆ, κίολας τὴ γλώσσα με τὸ π. ἄς τὴν ποῦμε προσωρινὰ κ' ἔτσι, ἄς τὴν πῶ ἔτσι ἐγὼ τουλάχιστο τοῦ με φ. δὲν τὴν ἔκουσα, μὴ ζῶντας στὴν Ἑλλάδα.

71.

Ἐνας ὁμορφος νόμος.

Ἐνας ὁμορφος κ' ἐφκολοπαράτητος νόμος τῆς γλώσσας μας, ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ πὸ παλιὰ ὡς τὰ σήμερα, εἶναι ἡ ζάπλωση τοῦ φωνήεντο τῆς ὀνομαστικῆς στὶς ἄλλες πτώσεις. Περιέργο μάλιστα τοῦ ἀπαρχῆς τὴν αἰτιατικὴ μῆα, τὴ μόνη κανονικὴ αἰτιατικὴ, πουθενὰ δὲν τὴν ἀπαντοῦμε ἀπὸ τότες λοιπὸν ἐνέργησε τὸ φωνήεντο τῆς ὀνομαστικῆς μῆς κ' ἐμεινε μοναχὸ τοῦ στὴν αἰτιατικὴ δίχως τὸ συνηθισμένο συνκόλοθο φωνήεντο -α. Ἐτσι, νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια,

μοῦ φαίνεται πρὸ φυσικό, παρά, ὅπως λένε, ἂν εἴτα-
νε ἀπὸ ἀναλογία μὲ τὸ σὺς, σὺν, ἐπειδὴ φυσικό δὲ
μοιάζει νὰ πάη κανεὶς νὰ θυμηθῆ τὸν ἀγριόχοιρο,
μιλώντας γιὰ τὸν ποινικό, ἔφησε πού θῆπερε κί-
λας νὰποδειχτῆ πὺς ὁ ἴδιος τόπος βγάξει καὶ ἀγριό-
χοιρους καὶ ποινικούς, ἐνῶ ἡ ὀνομαστικὴ ἐφολα
τραβᾷ στὰ λημέρια τῆς τῆν αἰτιατικῆ, ἀπαράλλα-
χτα ὅπως βλέπουμε κ' ἕνα βοῦν, ἀπὸ τὸ βοῦς, ἀντὶς
τὸ ταχτικό βῶν· εἶναι γνωστὸ καὶ τὸ ἀττικὸ ναῦν
ἀπὸ τὸ ναῦς, ἀντὶς νῆα· κατόπι ἔχουμε καὶ κάτι
ἤρων, πάτρων, ἀντὶς ἤρωα, πάτρωα. Τὰ φέρνει
πάντα ἡ ὀνομαστικὴ, πού παρασέρνει κι ἄλλες πτώ-
σεις ἔξω ἀπὸ τὴν αἰτιατικὴ. Στὴ Θεσσαλία. λ. χ.,
ἀκούστηκε ὡς καὶ μιὰ γενικὴ τοῦ ἀρσενικοῦ *Νι-
μιάς*. Ἰδοῦ ὅμως κ' ἕνα πρὸ παράξενο. Συνηθισμένο
τάφτι τὸ ἐλληνικὸ καθὼς εἶτανε σὲ μακρόχρονο φω-
νήεντο τῆς ὀνομαστικῆς τῶν πρωτοκλίτων, ἄξαφνα
τὸ θέλει καὶ στὴν κλητικῆ· κ' ἔτσι σοῦ βγάζουσε κ'
ἕναν τεχνιτᾶ, ὅσο πατροπαράδοτο κι εἶναι τὰπλό-
χρονο τῆς κλητικῆς τεχνιτᾶ!

Μὰ περιττὸ νὰ γυρέσουμε σπάνιους τύπους—ἂν
καὶ μὲ σπάνιους τύπους, ἀριᾶ ἀριᾶ, φανερώνεται
κάθε ἀλλαγὴ πού ἀργότερα καταντᾷ νόμος ἀνεξαι-
ρετος. Φτάνει μας νὰνοῖξουμε μιὰ ἐλληνικὴ γραμ-
ματικὴ, καὶ γιὰ τὴν ὥρα νὰ προσέξουμε μόνον στὸν
ἐνικό τῆς πρώτης καὶ δευτέρας κλίσης. Εἴτε ἀπὸ
ἀναλογία, εἴτε ἀπὸ ἄλλους λόγους, ἀνταμώνουμε
σ' ὅλα τὰκλόουθα τὸ φωνήεντο τῆς ὀνομαστικῆς
*τράπεζα, τράπεζα, τράπεζαν, ὁ δουλὸς τράπεζα· νε-
νίας, νεανία, δοτ. νεανία (=νεανία), δ. νεανία·
στρατιώτης, δοτ. στρατιώτη, στρατιώτην· Βοῦδᾶς,
Βοῦδᾶ, Βοῦδᾶί, Βοῦδᾶν* κι ἀκόμη καλύτερα ἡμέ-
ρα, ἡμέρα, ἡμέρας, ἡμέραι, ἡμέραν, δ. ἡμέρα·
κεφαλή, κεφαλή, κεφαλῆς, κεφαλή, κεφαλῆν· *μνᾶ,
μνᾶ, μνᾶς, μνᾶ, μνᾶν, δ. μνᾶ· σικῆ, σικῆ, σι-
κῆ, σικῆς, σικῆ, σικῆν* ἄς μὴν ξεχάσουμε καὶ
τὸ *Ἐρμῆς, Ἐρμῆ, Ἐρμῆ, Ἐρμῆν*. Τὸ ἴδιο πα-
ρατηροῦμε, ἂν καὶ λιγώτερο γενικευμένο, στὴ δε-
υτέρη κλίση· *λόγος, λόγον· ὀδός, ὀδόν· δῶρον, δῶ-
ρον, δῶρον· πλοῦς, (πλοῦ), πλοῦν, πλοῦ· ὀσιοῦν,
ὀσιοῦν, ὀσιοῦ, ὀσιοῦν· λαγῶς, λαγῶς, λαγῶ, λαγῶι.
λαγῶν· ἄλω, ἄλω, ἄλω, ἄλωι, ἄλων, δ. ἄλω·
ἡμέκτεων, ἡμέκτεων, ἡμέκτεω, ἡμέκτεωι, ἡμέ-
κτεων.*

72.

Κλίνονται — καὶ λέγονται.

Ἄφτὰ εἶναι τὰ κλασσικά. Μὰ δὲν πρέπει νὰ τὰ
φανταζοῦμαστε τυπωμένα· πρέπει νὰ στοχαστοῦμε
πὺς κάθε μέρα, κάθε στιγμή, κάθε δευτερόλεπτο τὰ
λέγανε, λοιπὸν πὺς κάθε μέρα, κάθε στιγμή, κάθε
δευτερόλεπτο, ἀκούγανε τὸ φωνήεντο τῆς ὀνομαστι-
κῆς στὶς ἄλλες πτώσεις καὶ πὺς λίγο λίγο ἡ συνή-
θεια, μὲ τὸ χτύπημα τῆς στάφτι τὸ παντοινό, ἔ-
γινε τόσο τυραννικὴ πού γυρέβανε τὸ φωνήεντο τῆς
ὀνομαστικῆς ὡς καὶ στὶς πτώσεις ὅπου δὲν τὸ ζέρανε
πρῶτα. Τώρα καταλαβαίνουμε γιὰτί ἔρεσε στοὺς
Ἀττικούς ἡ δωρικὴ γενικὴ τοῦ Βοῦδᾶ, πού στὴν
κλασσικὴ ἐποχὴ τὴν κλίνανε Βοῦδᾶ, γιὰτί δὲν
ἀργήσανε νὰ τοὺς ἀρίσσουνε κ' οἱ γενικὲς *Δημᾶ,
Μηρᾶ*, πού ἀνήκουνε στὴν Κοινή. Τώρα καταλα-
βαίνουμε θαρῆναι καὶ τὶς ἀττικὲς γενικὲς *πατραλοῖα,
δριθοθήρα, καὶ τὶς γενικὲς Ὑλα, Σκόπα* δωρι-
κῶνε ὀνομάτων, καὶ τὶς γενικὲς *Ἀννίβα, Σύλλα*,
ὀνομάτων λατινικῶνε. Ἄφτὲς οἱ τρεῖς ὅμως θέ-
λουνε ξεχωριστὴ παρατηρησοῦλα.

73.

Τὰ νιοφερμένα.

Καὶ οἱ τρεῖς μας οἱ γενικὲς εἶναι γενικὲς ἀπὸ
λέξεις νιοφερμένες. Πολὺ σημαντικό ἀφτό. Ντόπιες
ἢ ξένες, ἀδιάφορο· ξένα ὁ Ὑλας κι ὁ Ἀννίβας —
τὸ ἕνα δωρικό, λοιπὸν ξένο στὴν ἀττικὴ, λατινικὸ
τὸ ἄλλο, λοιπὸν ξένο στὴν Κοινή. Δὲν πειράζει. Τὸ
σπουδαῖο γινώρισμά τους, πού εἶναι λέξεις νιοφερμέ-
νες. Νιοφερμένους στὴ γλώσσα κι ὁ πατραλοῖας κι ὁ
δριθοθήρας, ἀφοῦ εἶναι καὶ τὰ δυὸ ζεβγαρώματα
καινούρια, ὅσο ἀρχαῖος κι ἂν εἶναι, ἂν τίς πάρης
χώρια, οἱ λέξεις πού ζεβγαρώνονται στὸ καθένα.
Μ' ἄλλα λόγια, ἐδῶ παραδοσὴ δὲν ὑπάρχει· δὲν
ἔκουσες, πρὶν τὰ πρωτακούσης ἢ πρὶν τὰ πρωτο-
οριάζσης, μήτε Ὑλου μήτε Ἀννίβου μήτε πατρα-
λοῖου, καὶ τὰ κανονίζεις ἀμέσως κατὰ τὴν τάση
πού δείχνει ἄξαφνα κ' ἡ γλώσσα νὰ τὰ συμμορ-
φῶνῃ ὅλα, ζαπλώνοντας ὅπως εἶδαμε ὡς καὶ στὰ
παράδοτα τὸ φωνήεντο τῆς ὀνομαστικῆς.

Μιὰ κ' ἔγινε ἡ ἀρχὴ, ἀπαραίτητο, ἀναγκαῖο, ἐ-
πειδὴ καὶ φυσικό, νὰ ζαπλωθῆ τὸ φωνήεντο τῆς
ὀνομαστικῆς τῶν πρωτοκλίτων καὶ στὶς ἄλλες πτώ-
σεις, δηλαδὴ νὰ ποῦμε τῆς *τράπεζας, τῆς τράπεζα,
τοῦ νεανία, τοῦ στρατιώτη*. Δύσκολο δὲν εἶτανε νὰ
γίνῃ, ἀφοῦ καὶ στὴ χρυσὴ ἐποχὴ τὸ ἴδιο φωνήεντο
κρατοῦσε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ στὸ τέλος ὁ ἐνικός τῆς ἡ-
μέρας καὶ τῆς κεφαλῆς. Κι ἀλήθεια, νωρὶς νωρὶς,
καὶ στὴν Ἀττικὴ κι ὄξω ἀπὸ τὴν Ἀττικὴ, σ' ἐπι-
γραφές, σὲ πάπυρους καὶ σὲ χερσόγραφα, βρίσκουμε
τὶς γενικὲς *Ἐπηφάνη, Παισκράτη, Ἀλκαμένη, Ἀμ-
φιζάρη, Διονυσίκη, Ἐμμεγάνη, Ἐδνύχη, Ἐρμο-
φάνη, Ἰωάννη, Πρεσβευτῆ, ἀπληιώτη, Μωῦσῆ, ὡς
καὶ δοτικὴ Θεαγένη* (κ. Dieterich, *Unters.*
7. — *Gesch. d. gr. Spr.*, 1898, σ. 170
κι ἄκ.)

74.

Τὰ θηλυκὰ.

Περὶσσότερο ἀργήσανε τὰ θηλυκὰ, γιὰτί σ' ἀφτὰ
ἔπρεπε νὰλλάξῃ κι ὁ τόνος (θαλάσσης, θαλάσους),
ἐνῶ τὰρσενικά εἶναι πάντα παροξύνοντα. Βλέπουμε
ὡστόσο κάμπους συμμορφωμένους γενικὲς καὶ δοτι-
κὲς, πότε σ' ἐπιγραφές καὶ πάπυρους, *Ἀδρηλία, Βα-
σιλίσσα, Ἐνθαλάσσα, Θεοδούλας, θυγατρὶ ἱερίσση,
μούσας, Σωσάννας* πότε σ' εἰκονα, *τῆς Ἀδουούτας,
τῆς βίγλας, τῆς σκάλας, τῆς τᾶβλα* (κ. Dieterich, ὁ.
εἰ., σ. 173).

Προσέξτε παρακαλῶ στὰ τηλεγραῖα πού ἀναφέ-
ραμε—ὅλα ξένης καταγωγῆς—καὶ κοιτάξτε τώρα
σὲ τί συμπέρασμα φτάνουμε, καταλογίζοντας σ' ἕνα
κείμενο μεσαιωνικὸ, γιὰ νὰ συγκρίνουμε τὴν μιὰ μὲ
τὴν ἄλλη, τὴν κατάληξη -ας καὶ -ης *Essais*
de gramm. hist., τ. II, 1889, σ. CXXI), ὁ Βέλθαντρος, τὸ μυθιστόρημα, γράφει ἀπὸ
τῆ μιὰ μεριὰ *δύξης, πάσης, δούλης, θαλάσσης, βα-
σιλίσσης*, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὅμως *Χρυσάτζας, φ-
λισκίνας, ὀγγίνας, δεσποينوπούλας, Φαιδρουάτζας*.

75.

Τὰ παράδοτα.

Ἐδῶ ταιριάζει νὰ θυμηθοῦμε ὅσα εἶπαμε γιὰ

τὸν δριθοθήρα, τὸν Ὑλα καὶ τὸν Ἀννίβα. Πρῶτα
συμμορφώνονται τὰ νιοφερμένα, εἴτε ντόπια (θεο-
δούλας, δεσποينوπούλας, λέξεις γνωστὲς, μὰ ζεβγα-
ρώματα καινούρια), εἴτε ξένης παραγωγῆς (βίγλας,
ὀγγίνας). Τὰ παράδοτα, ὡςπου γενικεφτοῦνε, θέλουνε
καιρό· ἄλλοῦ εἰδειζα (*Essais*, II., CXXII,
CXXIII) πὺς ὁ μιλάμενος, δηλαδὴ τὸ μιλάμενο
ὑποκείμενο—*le sujet parlant*—καθὼς λένε οἱ γλωσ-
σολόγοι, πρῶτα πρῶτα θὰ πῆ *τράπεζης*· ἐπειτα
τυχαίνει νὰ πῆ πολλές φορές τὴν ὀνομαστικὴν *τρά-
πεζα* καὶ τότες μόνον, ἀφοῦ τὴν εἶπε πολλές φορές,
τοῦ ξεφίθγει κ' ἡ γενικὴ *τράπεζας*, κι ἀφτὴ λίγο
λίγο καταντᾷ κοινῆς χρήσης γενικὴ.

Ἔτσι, μὲ τὰ χρόνια, μὲ τοὺς αἰῶνες, ζαπλώ-
θηκε πέρα γιὰ πέρα τὸ φωνήεντο τῆς ὀνομαστικῆς
σὲ ὅλο τὸν ἐνικό τῶν πρωτοκλίτων, κι ὅπως κλί-
ναμε *ἡμέρα, ἡμέρα, ἡμέρας, ἡμέραι, ἡμέραν*, κεφι-
λή, κεφαλή, κεφαλῆς, κεφαλή, κεφαλῆν, *μνᾶ, μνᾶς*
κτλ., *σικῆ, σικῆς* κτλ., δριθοθήρας, δριθοθήρας.
βορῶς, Βορῶ, φαγᾶς (τοῦ Κρατίνου), *φαγᾶ, κλί-
νουμε τὸ ἴδιο καὶ σήμερ τράπεζα, τράπεζα, τρά-
πεζας, τράπεζα, νεανίας, νεανία, νεανία, νεανία,
στρατιώτης, στρατιώτη, στρατιώτη, στρατιώτη*. Τὰ
τριτόκλιτα, θηλυκὰ ἢ ἀρσενικὰ, τῆς ἀρχαίας, πού
ἰσοσυλλαβιστήκανε καὶ γενήκανε πρωτόκλιτα—ὁ
πατέρας, ἡ λαμπάδα,—ποτέ τοὺς δὲ λεχτήκανε πα-
τέρου, λαμπάδης, στὴ γενικὴ, ἐπειδὴ ἀπαρχῆς δὲν
εἶχανε κατὰκλήξῃ παράδοτη -ου -ης, καὶ συμμορ-
φώθηκαν ἀμέσως.

76.

Τὰ δευτερόκλιτα.

Νὰ πού τὰ βολέψαμε πᾶ μὲ τὴν πρώτη κλίση.
Τὶ γίνεται τώρα ἡ δευτέρη; Ἄφτὸ μᾶς ἀπομνήσκαι
νὰ δοῦμε.

Ἡ δευτέρη φύλαξε τέσσερις κατάληξεις στὸν
ἐνικό καὶ τρεῖς φωνήεντα διαφορετικά, πού δὲ μοιά-
ζουνε διόλου τὸ ἕνα μὲ τ' ἄλλο· *ἀδερφός, ἀδερφῆ,
ἀδερφός*. Μόνον ἡ κίτικὴ μᾶς παρουσιάζει φω-
νήεντο τῆς ὀνομαστικῆς, *ἀδερφός*. Τέτοια τὰ πρά-
ματα στὴν ἐποχὴ ὅπου ζοῦμε, καὶ υεῖς σκοπὸ κα-
νένα δὲν ἔχουμε νὰ τὰλλάζουμε. Μὰ δὲν μπορούμε
νὰ τὰ μιοδίσουμε νὰλλάζουμε, γιὰτί ἀλλάζουμε ὅτι
κι ἂν ποῦμε. Πὺς θέλετε κίόλας νὰ μὴν ἀλλάζουμε;
Εἶναι ἀδύνατο. Στοχαστῆτε πὺς ὄξω ἀπὸ τὰ δε-
υτερόκλιτα καὶ κάτι οὐδέτερα (παιδί, παιδιοῦ,
ἔθνος, ἔθνου(ς), ἄφιμο, ἄφιμάτου), ἄλλα ὀνόματα
δὲν ὑπάρχουνε, δὲν ὑπάρχουνε ἀρσενικά σὲ ὅλη τὴν
κλίση πού νὰ μὴ βαστοῦνε σὲ κάθε πώση, τὸ φω-
νήεντο τῆς ὀνομαστικῆς. Τόσο δυνατὸς ὁ νόμος,
τόσο γενικός, πού τὸ φωνήεντο ἀφτό, ἀκόμη καὶ
σὺν εἶναι ἄγνωστο στὴν ἀρχαία τῆ γλώσσα, μὴ-
σκεῖ παντοῦ, καὶ κλίνουμε ὁ *καφῆς, τοῦ καφῆ, τὸν
καφῆ, ἀπαράλλαχτα ὅπως κλίνουμε ἡ μέρα, τῆς
μέρας, ὁ στρατιώτης, τοῦ στρατιώτη, κτλ.* Κκι
μάλιστα τὸ φωνήεντο ἀφτό μνήσκαι ὡς καὶ στὸν
πληθυντικό, οἱ *καφῆδες!*

77.

Ἡ κλητικὴ συμμορφώνεται.

Λοιπὸν ἔρχισε καὶ στὰ δευτερόκλιτα νὰ συμ-
μορφώνεται πρῶτα ἡ κλητικὴ. Πὺς καὶ σὲ ποιὰ
ὀνόματα συμμορφώνεται;

Στὴ Συλλογὴ τοῦ Passow (κ. E s s a i s II, CXXIX) ξεσηκώνω τίς ἀκόλουθες κλητικὲς καπε-
 τάνιο, μαϊστορο, διάνιο, σκλάβο, δροσερό, μύλο,
 λύκο, δράκο, ἥλιο, χρυσογάιο, Ζηδρο, Λάζο, Κί-
 τιο, Ἀνδρουτίο, Λάμπρο, Βλάχο, Νοῦτιο, Διάνιο,
 Δῆμο, Νίκο, Χρήστο, Μάλιο, Λιάνο, Φέξο, Γιῶργο,
 Νάνο, Νικολό, Ἴσικο, Νάσσο, Μῆτρο, Δυσσέο,
 Μοῦριτο, Μάρκο, Μῆσο, Ζάχο, Μπέκιο, Κωσταν-
 τῖνο, Γιάνο· στοῦ Rio τῆ Συλλογῆ, δράκο, γέρο,
 μάστορο, Φριντριό· στοῦ Γιανναράκη τὰ Κρητικὰ
 τραγούδια, ξένο, καπετάνιο, Χάρο, Κωσταδιό, Κω-
 σταντῖνο, Δάρειο, Μῶρο· στοῦ Legrand τίς Cha-
 sons populaires, Φλῶρο, Κίσο, Μάρκο,
 Κατσάκο, κάπου ἄλλου καὶ λύκο (κ. γιά τὰ καθέ-
 καστα, παραπομπές κτλ. E s s a i s, II, CXXIX
 —CXXX).

78.

**Συμμορφώθηκαν καὶ συμμορφώνονται
 τὰ κύρια ὀνόματα.**

Τώρα νὰ τὰ ταχτοποιήσουμε κιάλας. Βλέπουμε
 κύρια ὀνόματα σωρό. Καὶ ἴσια ἴσια πρέπει ἐδῶ νὰ
 σημειώσουμε πὼς ἡ ἀρσενικὴ κατάληξη -η, -α ἀν-
 τίς -ου, ἡ ἀρσενικὴ κατάληξη τῆς δοτικῆς -η, ἀντίς
 -ει (Θεαγένης), ὑστερώτερα ἡ θηλυκὴ κατάληξη
 -ας ἀντίς -ης, πρωτομπῆκανε σὲ ΚΥΡΙΑ ΟΝΟ-
 ΜΑΤΑ, (κ. π. ἀ.), τοῦ Ἰλα, τοῦ Ἀντίβα, τοῦ
 Ἐπηράνη, Παισιράτη, Ἀλκιμένη κτλ. κτλ., Θεο-
 δούλας, Γωσάννας, Αἰγούσιας, Χρυσάτιας, Φαιδρο-
 κιάζας. Ἔτσι καὶ στὴν κλητικὴ, τὰ ΚΥΡΙΑ ΟΝΟ-
 ΜΑΤΑ παραέρχονται ἀμέσως ἀπὸ τὸ φωνήεντο
 τῆς ὀνομαστικῆς. Μαζὶ μ' ἀφτὰ καὶ τὰ ΝΙΟΦΕΡ-
 ΜΕΝΑ, εἴτε εἶναι ξένης καταγωγῆς (καπετάνιο,
 μαϊστορο), εἴτε προέρχονται ἀπὸ ζεθογαρώματα και-
 νοῦρια (χρυσογάιο). Γιὰ νιοφερέμενα πρέπει ὅμως νὰ
 λογαριάσουμε καὶ τὰ οὐσιαστικὰ γέρος, δράκος,
 Χάρος· δὲν εἶναι πατροπαράδοτα, δηλαδὴ δὲν ἰσο-
 συλλαβιστήκανε ὅπως καὶ τῶλλα τάρχαϊα τὰ τρι-
 τόκλιτα, ποῦ ἄρχισε ὁ ἰσοσυλλαβισμός του ἀπὸ τὸ
 ν τῆς αἰτιατικῆς, πατέρα, καθὼς καὶ νεανία, κατόπι
 πατέρας, καθὼς καὶ νεανίας· ὁ γέρος, ὁ δρά-
 κος καὶ ὁ Χάρος, τὸ ἴδιο σήμερις ὁ Παρθενός καὶ ὁ
 παθός (κ. π. ἀ.), γενήκανε σὲ μιὰ ἐποχὴ ὅπου κα-
 νένας πιά δὲν ἔξερε ἀπὸ αἰτιατικῆς γέρονταν, δρά-
 κωνταν, Χάρονταν, Παρθενῶναν, παθόνταν· βα-
 στοῦνε κατεφεταίς ἀπὸ τὴν ὀνομαστικὴν, γέρον,
 δράκων, Χάρων, Παρθενῶν, παθῶν· τὸ ν τὸ τε-
 λικὸ ἀρσενικῆς ὀνομαστικῆς δὲν εἶχε πιά τότες νόη-
 μα γιά τοὺς μιλάμενους· νόημα εἶχε τὸ ς καὶ
 γι ἀφτὸ μεταπλάστηκε. Ἀφοῦ ὅμως παράδοτα δὲν
 εἴτανε, ἀρπαξε πιδ ἔφολα ἡ κλητικὴ τὸ φωνήεντο
 τῆς ὀνομαστικῆς.

79.

Συμμορφώνεται καὶ ἡ γενικὴ.

Ἦστερις ἀπὸ τὴν κλητικὴν, φυσικὸ νὰ συμμορ-
 φώσουνε οἱ μιλάμενοι καὶ τὴ γενικὴ τοῦ ἐνικοῦ. Μὰ
 οἱ γενικῆς μὲ -ο εἶναι πολὺ πολὺ σπάνιες ἀκόμη,
 γιὰτὶ ἐγὼ νομίζω πὼς τώρα μόλις ἄρχισε ἡ ξά-
 πλωσι καὶ πὼς χρειάζεται καιρὸς γιά νὰ γενικε-
 φτῆ. Στοῦ Γιανναράκη τῆ Συλλογῆ (Ἄσματα Κρη-
 τικά, Kreta's Volkslieder, Lpzg., 1876) βρῖσκω τίς ἀκόλουθες (ἀρ. 72, στ. 1):

Κάτω 'ς τοῦ Δράκο τὸ χωριό, 'ς τοῦ Δράκο τὸ
 (14, 17). πηγάδι.

Δὲν τῆ θωρεῖς τὴ μούρη μου πὼς εἶνε σάν τοῦ
 (123, 8). χάρο·

Κ' ἐγ' ἀφορμὴ τοῦ γύρευγα τοῦ Χάρο νὰ τοῦ
 (142, 17). φύγω·

Κι' ἀπάνω εἰς τὸ ἐννὰ φοραῖς τοῦ Χάρο.
 (146, 4). κακοφάνη·

Σιδεροπύργο χτιζοῦνε τοῦ Χάρο νὰ χωστοῦνε·
 (146, 16).

Πάνω ς' τὸ ἐφτὰ πάνω ς' τὸ ὄχτω τοῦ Χάρο
 (151, 3) βαροφάνη·

Καὶ πόλεμο θὰ κάμωμε τοῦ Χάρο δίχως ἄλλο·
 (208, 5).

Δὲν ἐχ' ἀμάχι τῆ Τουρκίης μηδὲ κακιά τοῦ
 (202, 1). Χάρο·

Ἐμῆνυσεν ὁ Σηφαλιός τοῦ καπετανι Πῶρο·
 (316, 10).

Φτοῦ τοῦ παληοβρωῖο ἡ μύνα·
 (6, 3).

Καὶ σέρνον καὶ μιὰ λυγερή, τοῦ Μῶρο τῆ
 (15, 24-25). γυναίκα·

Τοῦ Τοῦρκο τὴν ἀρμάδα καὶ γνωρίζει·
 — Τοῦ Τοῦρκο ν' ἡ γι ἀρμάδα π' ἀρμενίζει·
 (15, 28).

Ποῦ πρέπειζε τοῦ Τοῦρκο τὴν ἀρμάδα·
 (52, 8).

Γιατὶ τοῦ βούθη' ὁ κερατᾶς τοῦ Τοῦρκο δίχως
 (20, 58). ἄλλο·

Κι' οὔλο παρηγορούσασιν τοῦ Βράχο τὴ γυναίκα·
 (21, 2).

Ἀφρουκαστῆτε νὰ σᾶς πῶ τοῦ Βλάχο τὸ
 (21, 44). τραγούδι·

Ἀκούθηα κ' μαυρόμορη τοῦ Βλάχο ἡ γυναίκα·
 (28, 66).

Πέ του πὼς τὴν ἐχάλασε τοῦ γριό ἡ τρα-
 (28, 76). μουντάνα·

Τᾶξε πὼς τὴν ἐχάλασε τοῦ γριό ἡ τραμουντάνα·
 (31, 23).

Βγαίνει παρὸν τοῦ βασιλικῆ καὶ λέγει τοῦ Σουλ-
 (31, 67). τάνο·

Ἄρντσι μαζάρι κάνουνε καὶ στέλνουν τοῦ Σουλ-
 (52, 2). τάνο·

Ἀφρουκαστῆτε νὰ σᾶς πῶ τοῦ Ρούσιο τὸ
 (52, 7). τραγούδι·

Φόβο μεγάλο ἔδειξε κ' εἰτοῦ τοῦ Νιμπεριάλο·
 (κ. E s s a i s, II, CXXX).

Ἄφτὰ δὲν εἶναι μόνο τῆς Κρήτης. Πολὺ ταχτι-
 κά, πολὺ ὁμορφα, ὡς καὶ στὸ θηλυκὸ, διαβάξω
 τὴν ἀκόλουθη γενικὴ στὴν Ἀσάλευτη Ζωῆ τοῦ Πα-
 λαμαῆ (σ. 53).

Τῆς Λέσβο τάκρογιαλία,
 καὶ τόντις ἔμαθα κατόπι, μελετώντας τὸ ζήτημα
 καὶ βρωτώντας, πὼς στὴν Ἀθήνα, τῶχουνε κιάλας
 συνήθειο νὰ λένε τῆς Ἄντρο, τῆς Τῆγο κτλ. κτλ.

Ἐγὼ μάλιστα ὑποψία πὼς καὶ κάποια οὐδέ-
 τερα σήμερις ἀρχίζουνε νὰ βαστοῦνε ἀπὸ ἀναλογία
 μὲ τάρσενικὰ τὰ πρωτόκλιτα τὸ φωνήεντο τῆς ὀνο-
 μαστικῆς καὶ στὴ γενικὴ. Γιὰ τοῦτο λένε στὴν
 Πόλη, ὅπως ἔμαθα, τὸ πάτωμα καὶ τοῦ πάτωμα.
 Δὲ σημαίνει ἀφτὸ πὼς ἡ κατάληξη -άτου, ποῦ τῆ
 συνήθισαμε πιά ὅλοι μας καὶ τῆ γράφουμε ἀδίστα-
 χτα (κ. Στασινόπουλο, Τὸ Κρασί, 157 κλημάτου,
 ὅπου δὲ σκουντάφτει κανέναν), δὲν εἶναι κανονικὴ,
 ταχτικὴ κατάληξη τῆς γενικῆς. Θέλω νὰ παρατη-
 ρήσω μονάχα πὼς κάποτες φρόνιμο καὶ νὰ φοβού-
 μαστε μερικὸς τύπους ποῦ μᾶς φαίνονται κανονι-
 κοί, γιὰτὶ τὸ κανονικώτερο πολλὰς φορὲς εἶναι ἴσια
 ἴσια ἐκεῖνο ποῦ δὲ φαίνεται ἀπὸ πρώτη ὄψη. Ἐγὼ

τουλάχιστο συχνὰ προσπῆθηκα νὰ ξεδιαλίτω ἀπὸ
 ποῦ ἔρχεται μιὰ γενικὴ τοῦ Ἄστυ — «τὸ παράρτη-
 μα τοῦ Ἄστυ» — ποῦ ἄκουσα στὸ δρόμο ἀπὸ μιὰ
 μάγκα (κ. Ρω. Θέ., Α', 64). Τὸ ξεγοῦτα τότες
 λέγοντας πὼς ἡ μάγκα τόπαινε γιά γενικὴ τοῦ
 ἀρσενικοῦ. Τώρα θαῖξω πὼς κατάλαβα τὸν τύπο.
 Τὸ οὐδέτερο ἀκολούθησε τὴν κλίση τοῦ ἀρσενικοῦ,
 κι ὅπως τάρσενικὸ -ης, -η, -ας, -α, δείχνει τὸ ἴδιο
 τὸ φωνήεντο στὴ γενικὴ ποῦ δείχνει καὶ στὴν ὀνο-
 μαστικὴ, ἔτσι καὶ τὸ οὐδέτερο κράτησε τὸ ι τῆς
 ὀνομαστικῆς καὶ στὴ γενικὴ (τοῦ Ἄστυ, μὲ ἡ
 λοιπόν, ἀφοῦ κάπως ἀρσενικὸ). Πιθανὸ νὰ λέγεται
 ποθενὰ καὶ τοῦ παιδι. Δὲν εἶναι καιρὸς καὶ χρειά-
 στηκα νὰ κλίνω στὴ γενικὴ τὸ βορικὸν δεξὸ (δηλαδὴ
 δεξί, καθὼς τὸ παιδί). Ὁ κανόνας τῆς γραμματικῆς
 ἤθελε τοῦ δεξιῦ (καθὼς τοῦ παιδιοῦ). Τὸ αἴστημα
 μου ὅμως δὲν ξέρω πὼς τὸ γύρεβε καὶ καλὰ τοῦ βο-
 ρικοῦ δεξί. Ἄζαφνα ἐνοιώσα γιὰτὶ μοῦ ἐρχότανε τὸ
 ἦ σάν πιδ βρωμαίικο καὶ θυμήθηκα τὴ μάγκα. Ἐν-
 νοεῖται πὼς στὰ τέτοια τὴ μάγκα πρέπει νὰ πά-
 ρουμε ὁδηγὸ μας, ὅπως καὶ ὁ Malherbe ἀπὸ τοὺς
 πιδ πρόστυχους, λέει, μάθαινε τὴ γλώσσα (unes
 maites en langage). Τὸ κλίμα δεξί, ποῦ εἶναι καὶ
 τὸ σωστό. Βλέπετε ὅμως καὶ πάλι πὼς πρῶτα πρῶ-
 τα συμμορφώνονται τὰ Νιοφερέμενα (δεξὸ) καὶ
 τὰ κύρια ὀνόματα (τὸ Ἄστυ). Γιὰ τὸ δεξί καὶ
 παρόμοια, γιὰ κάμποσους ἄλλους ὄρους ἐπιστημονι-
 κούς, θὰ τὰ ξαναποῦμε σ' ἓνα βιβλίο ποῦ ἐλπίζω
 γλήγορα νὰ τὸ δοῦμε.

Συλλογιστῆτε τώρα καὶ τῆλλο τὸ θάμα, γιά νὰ
 ξαναρθοῦμε στὰ θηλυκὰ μας καὶ στὰρσενικὰ τὰ δε-
 ρτερόκλιτα. Σὲ ποιὲς λέξεις τάχα πρωτοφαίνεται ἡ
 ξάπλωσι τοῦ φωνήεντου τῆς ὀνομαστικῆς στὴ γε-
 νικὴ; Στὰ ΚΥΡΙΑ ΟΝΟΜΑΤΑ (Πῶρο κτλ.) καὶ
 στὰ ΝΙΟΦΕΡΜΕΝΑ, εἴτε νιοπλάστα εἶναι (δράκο,
 Χάρο), εἴτε ξένης καταγωγῆς (Τοῦρκο, καπετάνιο
 κτλ.), εἴτε ἀπὸ ζεθογαρώματα καινοῦρια (παλιο-
 βρωῖο κτλ.)!

80.

Ἄθανασία τῆς γλώσσας.

Νὰ καὶ ἀθανασία γλώσσας μιὰ φορὰ. Ὁ ἴδιος ὁ
 νόμος ποῦ ἐνεργοῦσε στὰ πανάρχαια τὰ χρόνια, ὅταν
 εἶπανε μῦν, ἀντίς μῦα, βουν ἀντίς βδῶν, ναῦν ἀν-
 τίς νῆα, ὁ ἴδιος ὁ νόμος ποῦ ἐνεργοῦσε ὅταν εἶπανε
 καὶ στὴν Ἀττικὴ τοῦ Ἰλα, τοῦ Βοθῶδᾶ, ὁ ἴδιος ὁ
 νόμος ποῦ ἐνεργήσε πάντα καὶ πάντα, ἐνεργᾶ καὶ
 σήμερις ἀκόμη στὴ γενικὴ παλιοβρωῖο, Σουλτάνο
 καὶ Τοῦρκο. Πρέπει ὅμως, γιά νὰ τὸ καταλάβουμε,
 νὰ κοιτάζουμε τὰ πράματα στὴν οὐσία τους, μίσα
 γιά μέσα, ὄχι νὰ σκουντάφτουμε στὶς λέξεις. Οἱ λέ-
 ξες τίποτα δὲν εἶναι· ὁ τύπος ἔχει νὰ πῆ. Ἄθανα-
 σία τοῦ τύπου δὲν ὑποφιάζονται οἱ δασκάλιοι· δὲν
 ὑποφιάζονται κάποτες οὔτε οἱ δικαί μας.

(Στᾶλλο φύλλο τελιώνει).

**ΨΥΧΑΡΗΣ
 ΤΟ ΤΑΕΙΔΙ ΜΟΥ
 ΕΚΔΟΣΗ Β'.**

Βγήκε καὶ πουλιέται στὸ Βιβλιοπωλεῖο
 τῆς «Ἐστίας» δραχ. 4.